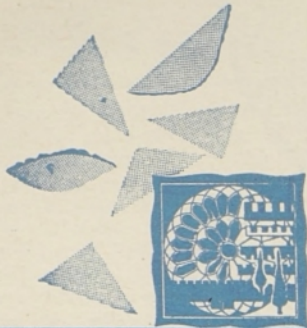

MILADIKA

LETO II. - ŠTEV. 3

MAREC

MLADIKA

1958

3

IZHAJA VSAK MESEC

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Dr. Jakob Ukmar: Velika noč . . .	41
Nekoč, na Veliki teden	42
Egidij Vršaj: Večni dvogovor . . .	43
Marija Klakočar: V naročju gora . .	44
Dušan Jakomin: Slovenski tržaški skladatelj	46
Mirko Mazora: Večni nemir	47
Marij Maver: Večer — jutro	48
Miranda Zafred: »V svetu sanj« . .	49
Ivan Theuerschuh: Razporoka in otrok	50
Pomenki pod domačim krovom . . .	50
Franc Jeza: Moč ljubezni	52
Jože Peterlin: Zora Piščančeva . . .	55
Radio	56
Razgledi	58
Za kratek čas	60

Uredništvo in uprava: Trst,
Via Trento 2 - Gorica, Riva Piazzutta 18
Poštni čekovni račun št. 11-975

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

ALI NAJ ŽENA DELA?

Ne moremo mimo članka »Ali naj žena dela« v 1. številki, v katerem se je dopisnik glede gospodinjskih pomočnic tako krivično izrazil, da je izzval splošno ogorčenje prizadetih. Resnično, od tujih gospodarjev še nismo bile tako ponižane.

Res, žalibog, da se dobe tudi nepošteno pomočnice, sicer pa ni tako vzvišenega in svetega stanu, da bi ne bil v njih vrstah tudi tak, ki je drugim v nečast. Ali naj vržemo kamen na vse?

Gospodinja, ki bi trpela, da ji dekla pri nakupu porabi dnevno 500 lir več kot ona sama, kar znese v enem mesecu 15.000 lir, da sama sebi zelo slabo spričevalo.

Dopisniku svetujemo, naj ženam-uradnicam priporoči, da kar doma ostanejo, ker bodo s tem prihranile mesečno čez 50.000 lir, ki jih po opisanem računu porabi za gospodinjsko pomočnico. Pri tem se nehote vprašamo, koliko znaša mesečna plača državnega ali poldržavnega uradnika, če za samo gospodinjsko pomočnico toliko porabi. Zdi se nam tudi malo verjetno, da dopisnik hrani gospodinjsko pomočnico s piščanci, ker bi le v tem primeru porabila ena oseba 20 do 25.000 lir mesečno za hrano.

V nasprotju z dopisnikovo trditvijo o potratnih služkinjah, bi Vam lahko imenovali dve naši sovrstnici, ki sta prejeli priznanje in nagrado od tujcev, ker sta velikodušno delili svoje skromne prihranke z obubožanimi gospodarji.

Kako žalostno je dejstvo, da gospodinjska pomočnica ne dobi priznanja, opore in obrambe niti pri tistih, od katerih bi jo mogla po vsej pravici pričakovati in bi to bila tudi njih sveta dolžnost.

Izdajatelji naših časopisov in revij pač nimajo pojma, kaj vse naredijo tako zaničevana službujoča dekleta za katoliški tisk. Vsako prosto uro uporabijo, da ga raznašajo po hišah. Koliko prigovarjanja, da dobijo naročnike! Po cele ure prestojijo ob cerkvenih vratih v vsakem vremenu. Kdo bo preštel ure, pritrpane nočnemu počitku in dokladanje denarnih primanjkljajev, ko jim ta ali oni ne plača?

Za vse to smo prejele res lepo priznanje! Ni čudno, da nekatere nočejo več Mladike.

Me delavke spoštujemo izobražence in pričakujemo od njih opore in podviga, a sami naj ne pozabijo, da so tudi oni po večini izšli iz delavskih

družin in žuljave materine roke so jih pestovale, kar pa jim ni in jim tudi ne bo v nečast.

Podpisanih 13 gospodinj.
pomočnic

Uredništvo zelo ceni Vaše pismo in ga zato v celoti objavlja. Mislimo pa, da nikakor ni mogoče članka »Ali naj žena dela« obračati na kogarkoli, ne na posameznika, ne kar na slovenske gospodinjske pomočnice sploh. Pisec članka je hotel dokazati in prepričati, naj žena po možnosti ostane v svoji družini in naj ne dela. Mislimo, da se s tem strinjajo s piscem tudi gospodinjske pomočnice. Žena je ustvarjena predvsem za družino. Pisec je hotel prepričati, da se tudi ne spleča pustiti dom in iti zdoma, če to ni nujno. S tem ni hotel trditi, da je služkinja nepoštena, ali pa celo, da so slovenske gospodinjske pomočnice nepošteno. Hotel je reči, da vsakdo pač najbolj temeljito svojo lastno liro obrne, ko kupuje. Gotovo tako tudi vsaka gospodinjska pomočnica.

Slovenske gospodinjske pomočnice so tako znane po svoji vestnosti in dobroti, da piscu omenjenega članka niti na misel ni prišlo, da bi mislil nanje. Uredniku pa še manj. Razen tega so se gospodinjske pomočnice lahko ponovno prepričale, s kakšnim priznanjem je govoril o njih prav urednik Mladike na »Slovenskih večerih« in ob drugih prilikah. Tudi niso menda še pozabile članka, ki ga je urednik napisal pred nekaj leti v koledar Mohorjeve družbe pod naslovom Trnjeva pot slovenske služkinje. Jasno je tedaj, da vsi cenimo poštenost, značajnost in žrtve slovenskih služkinj in gospodinjskih pomočnic. Samo s skupnimi žrtvami — kajti vsi moramo veliko žrtvovati — bomo našo slovensko besedo ohranili.

DEKLE

Neko deklet se nam predstavi, da je staro 19 let, ne pove pa imena.

Bojite se, da ne boste srečni v zakonu. Fant da ima še vedno rad sestrično, s katero se sicer ne more poročiti — a vendar . . .

Mislím, da je bolje, da še malo počakate, preden naredite kaj odločilnega. Marsikatero rano pozdravi čas — in to velja tudi zanj. Pokazal je dobro voljo; če pa bi spoznali, da ni toliko močan, da bi se dokončno odločil, potem bi morali narediti zaključke.

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (12 številk) 1200 (1400) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol.

Velika noč

O veliki noči šviga nešteto voščil in pozdravov med prijatelji in znanci na vse strani. In tako prejmite tudi vi, dragi bralci, prav lep velikonočni pozdrav. Naj Gospod, ki je izkrvavel na križu pa zmagovito vstal iz groba, napolni z bogatim velikonočnim blagoslovom in dvigne vaša srca kvišku k večnim ideaolm, za katere živite, delate in trpite.

Saj so velikonočni prazniki brezdvomno največji v krščanstvu. Če nam je božič drag zaradi ljubkega božjega Deteta v jasliah in zaradi domačnosti svetega večera, nas pa velikanoč kar presune po svojem veličastvu in po svoji veliki ideji. In to iz dveh razlogov.

Prvič so velikonočni prazniki obletnica odrešenja človeškega rodu, ki se je zvršilo s krvavo žrtvijo božjega Sina na križu ter doseglo svoj sijajni izraz in zaključek v častitem vstajenju Odrešenika iz groba. In krščanstvo, ki živi polnomočno edinole v katoliški Cerkvi, je prav tista religija, ki naj ljudem posreduje sadove odrešenja tako, kakor je božji Ustanovitelj krščanstva določil: z oznanjevanjem krščanske resnice in morale, nato pa po zakramentih in evharistični daritvi. Tako naj krščanstvo vzgaja in vodi človeški rod k večnemu cilju onstran groba. Krščanstvo sicer blagodejno vpliva na vsa področja tostranskega pozemeljskega življenja, Cerkve more blagonosno posegati tudi na politično in socialno izživljanje, narodov, vendar ni to njena bistvena naloga. Krščanstvo je po svojem izvoru in po svojem bistvu nadnaravna, onstransko usmerjena religija, ki hoče ljudi skozi minljive oblike sedanjega življenja varno peljati do neminljivega uživanja troedinega Boga. In moč za to vzvišeno nalogo črpa krščanstvo iz božje žrtve velikega petka.

Je pa velika noč tudi izrazit praznik naše krščanske vere, ki je temeljno vera v Jezusovo božanstvo. Kjer ni več te vere, da je Jezus iz Nazareta v resnici pravi, večni, vsemogočni Bog in stvarnik vesoljstva, kjer vidijo v njem zgolj človeka z izrednim reformatorskim talentom na religioznem, moralnem in socialnem polju, tam ni več krščanstva. A ta Jezus iz Nazareta, ki se je tudi sicer izpričal kot pravi Bog, je svoje pričevanje končno potrdil še s tem, da je tretji dan po svoji smrti z lastno močjo vstal iz zaprtega groba, v poveličanem telesu, k novemu, nesmrtnemu življenju. Tako je velikonočna nedelja res temeljni praznik krščanske vere in bo vekotrajno veljala Pavlova beseda, da če bi Kristus ne bil vstal, bi bilo prazno naše pridigovanje in prazna naša vera.

Na žalost pa obhajamo ta temeljni praznik naše vere v ozračju velike verske mlačnosti, da ne rečem nevere. Živimo pač v času, ko se do konca izživlja zgodovinska doba, ki se je pričela pred 500 leti, ko so se humanisti zagledali v stare poganske ideale. Sledila je Lutrova reformacija, to je revolucija proti cerkveni učni avtoriteti, sledili so tako imenovani prosvitlenci, ki so oboževali človeški razum in zavrgli božje razodetje, tako, da je končno prišlo do sedanjega materializma in brezboštva.

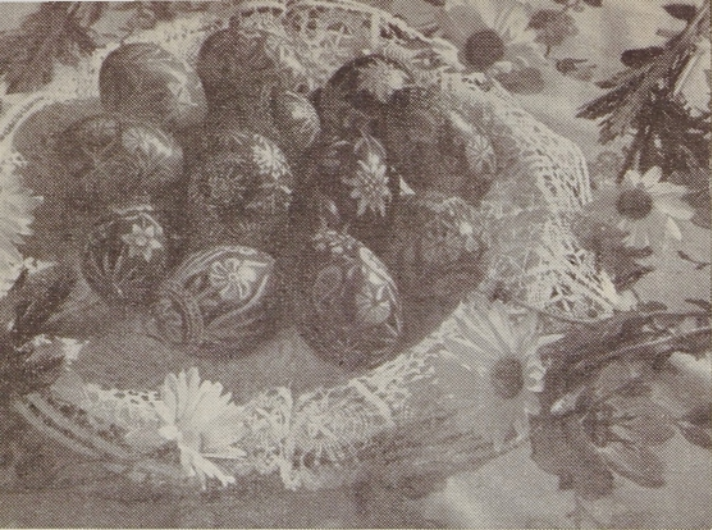
Ta nesrečni val je zadel velik del nekaj krščanskega sveta, zajel je tudi precejšen del naših ljudi. Kaj bi se skrivali pred resnico in sami sebe varali?

Posledice tega odpada narodov od krščanstva so kar strahotne v zasebnem in javnem življenju. Oskrunilo se je svetišče zakonskega življenja, družina je razdrta, mladina raste v divjačnost; malo je poštenja, malo ljubezni, malo miru. V javnem političnem in socialnem življenju pa slišimo, da državni možje letajo čez morja in kontinente ter imajo konferenco za konferenco; vsi baje delajo na to, da se dvigne življenjska raven, da se spoštujejo človečanske pravice, da se poživijo trgovinske izmenjave med državami, vsi pravijo, da delajo za mir in za pobratimstvo med narodi. In vendar smemo brez pretiravanja reči, da ni bilo v prejšnjih časih toliko sovraštva, toliko krivic, toliko grozovitosti, toliko suženjstva in toliko nevarne napetosti med narodi kakor zdaj zadnja leta. In tudi naše ljudstvo je čutilo in čuti v veliki meri posledice tega nekrščanskega sovraštva in preziranja. Je pač tako, da pravo krščanstvo vodi po poti resnice, pravice in ljubezni k časni in večni sreči, brezverstvo pa po poti zmote, krivice in sovraštva v propast.

Da pa ne bom v tem času, ko odmeva veseli Aleluja, preveč podoben preroku Jeremiji, ki je žaloval na razvalinah Jeruzalema in na raskosanju svojega naroda, naj zaključim s tolažilno mislijo, da je nad vso to versko moralno revščino naših dni vsemogočni in usmiljeni Bog, ki spreminja čase in dobe. Tudi Pavel je veliko žaloval zaradi nevere svojih sorojakov, končno pa zapisal: »Bog je vse skupaj vklenil v nepokorščino, da bi se vseh usmilil.« In psalmist nam zagotavlja, da se bodo spomnili in se spreobrnili h Gospodu vsi kraji zemlje. Spomnil se bo prirodoslovec, da ne more brez Boga Stvarnika raztolmačiti fizičnega dogajanja, spomnil se bo politik in sociolog, da ni možno pravo sožitje med narodi brez tiste ljubezni, brez tistih človečanskih in narodnih pravic, ki jih uči krščanstvo, pa tudi ne brez zdravega socialnega nauka naše svete Cerkve. Spomnili se bodo in spreobrnili mnogi tistih, ki danes gospodujejo z lažjo in nasiljem. Tedaj bo tudi za nas Slovence boljše kot danes in Bog daj, da bi se to kaj kmalu zgodilo.

DR. JAKOB UKMAR

NEKOČ, NA VELIKI TEDEN...

Velikonočni prazniki so v slovenski folklori še bogateje zastopani kot božični. Koliko lepih, starodavnih običajev je še ohranjenih po naši zemlji! Da pa ti običaji niso togi in ohlapni obredniki, temveč nekaj živega, najboljše priča dejstvo, da se po malem spreminjajo ne samo od dežele do dežele, ampak skorajda od vasi do vasi. Nekaj mladih prijateljev nam bo v tem sestavku nanizalo več takih prijetnih drobcev, raztresenih po različnih tržaških vaseh.

V **MAČKOV LJAH** so nekoč že na Veliki četrtek zjutraj otroci začeli po vasi ropotati s klepetci. Zdaj se je ta navada že porazgubila. Otroci so hodili od hiše do hiše in na vso moč ropotali s klepetci. To so delali do sobote zjutraj.

Na Veliki petek se je vse delo ustavilo, nihče ni šel na njivo. Ljudje so se držali strogega posta, niti bele kave niso pili ta dan.

Šele v soboto so se začele priprave na velikonočno nedeljo. Gospodinje so začele že zjutraj peči pince. Po vasi je prijetno zadušilo. Temu vonju se je pridružil vonj po kuhanem pršutu. Popoldne so začeli pripravljati pirhe, otroci so jih barvali. Okoli pete je bil vedno v cerkvi blagoslov jedi.

Na velikonočno nedeljo zapoje na vse zgodaj zvonovi. Majhni so, kakor je cerkvena in vendar pojo tako slovesno. Potem je bila slovesna maša in veličastna, vsaj za Mačkoveljane veličastna procesija.

Potem pa nas čaka lepo pogrnjena miza z blagoslovljenimi jedmi. Vsak vzame košček »leka«, da ga ne bi kače pikale. Nato pa gredo otroci pirhe »trceti«.

Fulvij Smotlak

V **SV. KRIZU** pa pirhe »sicamo«, lučamo. Postavimo jih ob zid ter s kovancem skušamo zadeti jajce. Kdor ne zadene, pač mora plačati.

Pa še to: na Veliki petek, ko utihnejo zvonovi, se oglasi pri nas »drdla«, ropotača in ropota tako dolgo, da se zvonovi spet oglase.

Franko Tence

V **BARKOV LJAH** damo dosti na blagoslovljeni ogenj. V soboto zjutraj ga duhovnik blagoslovi. Ljudje pridejo in odneso žareče oglje. Tistim pa, ki ne pridejo sami, nesejo ogenj ministranti na dom. S tem ognjem zakurijo, če pa so zakurili že prej, so to storili z blagoslovljeno oljko.

Kakor so procesije za Barkoveljane vedno, še danes nekaj slovesnega, tako še posebno velikonočna procesija. Po vstajenju se razvije procesija po cesti. Nekoč so se barkoveljani oblekli za to priliko v narodne noše.

Takoj po maši in procesiji pa je bil vedno tudi pri nas zajtrk. Glavna jed je pač »živca« s hrenom in vino.

Po zajtrku pa je bila vedno navada, da začnemo »peclati«: v pirhe lete kovanci, da je veselje. Včasih ga kdo takoj zadene, včasih pa je pirh slano plačan.

Slovesne večernice zaključijo v Barkoveljah Veliko nedeljo.

Jurij Vodopivec

Velikonočni običaji, ki so bili pred petdesetimi leti še živi v **SKEDNJU**, so se precej porazgubili. S prihodom novih, modernih časov se izgublajo lepe stare navade.

Nekoč, tako so mi pripovedovali, so se pričeli pripravljati na Vstajenje že na Veliko sredo. Možaki so opustili svoje delo na njivah — ta dan so imeli vaščani v cerkvi molitve.

Še danes pomnijo starejši ljudje, s kakšnim veseljem so kot otroci prišli v cerkev s »škrebeteljami«. Ko so duhovniki končali molitve in je cerkovnik ugasnil zadnjo svečo na lesenem trikotniku, je župnik udaril s knjigo po klopi. Pri tisti priči je vstal v cerkvi hrušč klepetcev in škrebetelj. Nato so otroci odšli s tem ropotom iz cerkve in po vasi.

Ker so zvonovi od Velikega četrta do Velike sobote dopoldne molčali, so otroci ves dan hodili po vasi. »Zdaj zvoni poldan, zdaj k molitvam, zdaj Zdrava Marijo...« so pravili in ropotali. V zvoniku pa je stal cerkovnik in ropotal z veliko »krebeteljo«.

Še dosti drugih navad je bilo, ki pa so več ali manj slične navadam v drugih krajih. Morda bi opozorila na to, da so imele nekoč ženske prav za Veliko noč mnogo dela, ko so pekle kruh za v mesto. Za praznike so morale pohiteti, ker so pekle kruh mestnim družinam za tri dni. Svoj jerbas so napolnile z dobrimi pincami, dodale so pirhe, kos janjčka in sol, vse prekrile z lepim belim prtom in nesle na Veliko nedeljo v cerkev blagoslovit.

Velika noč je bil vedno neskončno lep praznik naših družin.

Iva Martina Boné

Obiskal sem **SLIVJE**, to je majhna vas blizu Materije. Stara ženica je prihajala od Kastelcovih, ustavil sem jo in povprašal o nekdanjih velikonočnih praznikih.

»Ah,« je dejala. »Zmeraj smo že prve dni velikega tedna pospravili borjač, to je prostor pred hišo, dvorišče. Borjač okrasimo s prvim cvetjem. Potem očistimo pohoštvo, posodo, pomijemo tla in jih nato pokrijemo s časopisnim papirjem, da bo še na Veliko nedeljo lepo. Potem pečemo in kuhamo. Za možke je lahko. Že od Velikega četrta ne delajo nič. Na vasi se shajajo in se pogovarjajo. Me pa nimamo časa. Jej, jej, saj se nimam časa pogovarjati z vami. Zbogom!«

In že je odhitela. Moral jo bom drugič obiskati.

Marino Ažman

VEČNI DVOGOVOR

Večni dvogovor in večno vprašanje bratstva in sovrštva, krivde in odpuščanja. Prešernov Črtomir v obleganem Ajdovskem gradu in Bogomilina odpoved; žrtev in ljubezen; nasprotja in navzkrižja med brati iste krvi, vse, vse se ponavlja.

Pa so tudi spoznanja?

Veliki teden, Golgota, žrtev in odpuščanje Zveličarjevo je nekaj neizmerno velikega.

Kako daleč smo od Njega!

Od tod večni dvogovor...

Čort z obleganci na obzidju, pod obzidjem Volkun z oblegalci

OBLEGALCI: Hura!

VOLKUN: Vdaj se, Čort!

CORT: Slovenec vda je ne pozna.

VOLKUN: Lakota že odpira grajska vrata, tvoji bogovi so te zapustili.

ČORT: Kogar bogovi hočejo pogubiti, tega udarijo s slepoto.

In čigava slepota bi mogla biti večja, kot je tvoja, Volkun? Hlapčuješ Bavarcu tujcu in kolješ Slovenca brata.

VOLKUN: Ti si začel to morijo, ti si tujčev zaveznik. Kako naj razcepljeni odbijamo sovraže z vzhoda in zahoda?

ČORT: Jaz sem začel morijo? Ti si pridiviljal iz Korotana.

VOLKUN: Dvignil si roko nad kristjane. Kaj kristjan ti ni krvni brat? Mar Slovenec je samo pogan?

ČORT: Branil sem bogove nad oblaki, branil svobodno potrjene postave, branil slovenstva stebre stare.

VOLKUN: Steber slovenstva je — Resnica.

ČORT: Kaj je Resnica? Mar Bavarčevo novoverstvo?

VOLKUN: Resnica je prišla z Vzhoda in zdaj nam jo označajo z Zahoda. Iz smrti starega nastaja novo, iz zmot razpadanja — Resnica. Glej, kako tvoji bogovi pijejo, jedo, se ženijo: so le izraz človeške bede.

ČORT: To so očetovska izročila. V njih spoštujem svoje dede.

VOLKUN: Služba Zmota ne more biti spoštovanje dedov. Čort, za Resnico lahko se ne meniš kot ne za srce v prsih, vendar brez srca in Resnice ne moreš živeti. Zmota je nesreča, a boj proti Resnici je zločin.

ČORT: Tvoja Resnica je krvava.

VOLKUN: Tvoja Zmota je krvava.

Nič mogočnejšega ni od Resnice, vendar včasih tudi nič bolj čudnega. Površen pogled nas oddalji od nje, globoko razmišljanje nas privede k njej. In Resnica je le ena, čeprav ima različic, kolikor na svetu je ljudi.

ČORT: Kdo more videti Resnico skozi mečev gnečo?

VOLKUN: Kaj kresanje mečev, to je le odmev boja v prsih! Iskanje Resnice je posebna pravica, posebna pravica in dolžnost človeka. Toda — iskanje je večni boj! Življenje je izbira med iskanjem Resnice, ki vse presnavlja, in lagodnim počitkom, ki vse zamori. V prsih divja vihar, plameni ogenj, vpije vest — krmilo do Resnice za kristjana in pogana.

ČORT: Pri Triglavu, zakaj nisi šel za svečenika?

VOLKUN: Tvoj posmeh je znak zadrege.

Med nama stoje požgani domovi, med nama leže skopani

grobovi, vendar so i moj i tvoj tožnik. Oba zgrabila sva za meč: vojskujemo se in umiramo za Resnico, a ne živimo po njej.

Zmaga meča ni dokaz, a če kaj Resnico potrjuje, je to — spreobrnjenje. Čort, poslušaj blagovest: boginja Živa leži na dnu jezera, svečenica Mila je zapustila malikov krivo vero.

OBLEGANCI: Ne, ne, Čort! Pri bogovih, ostani na obzidju!

CORT: Bodi proklet, Volkun! Kot ris bi skočil ti za vrat in skupaj bi stopila pred boginjo Smrti, če dolžnost bi me ne zadrževala pri moji četi.

Mila mrtva, mrtva za bogove in za — mene!

VOLKUN: Mila ni mrtva, zaživela je v Resnici.

Resnica nam ne veleva v smrt, marveč: živi in ustvarjaj! Ustvarjaj! Domovina pod Triglavom potrebuje Čorta in Volkuna. Največ sveta otrokom sliši Slave...

ČORT: Rad zaupal bi v Resnico — steber novega slovenstva, a kaj poreko Avrel in Droh in druge tvoje žrtve, ko srečam jih v onostranstvu?

VOLKUN: V onostranstvu se umirijo vsi viharji.

ČORT: Rad zaupal bi v Resnico, a kako naj to tolmačim borcem, ki so mi zvesto sledili iz bitke v bitko?

VOLKUN: Življenje tudi nje postavlja pred izbiro.

ČORT: Rad zaupal bi v Resnico, a ne morem zaupati v — Volkuna. Naj ti zaupam dušo, ko ti ne zaupam niti glave?

VOLKUN: Zahtevaš jamstva, a kakšna jamstva nudiš ti?

ČORT: Jamstva so utvara, dokler jih močnejši ne pogazi. Nezaupanje je strašnejša pošast od vojne, ker vojna je le njega hči.

VOLKUN: Kaj res Slovenci drugače ne znamo poravnati svojih sporov kot z orožjem? Kaj res bom moral zatrobiti k naskoku, v katerem ne bo ujetnikov?

ČORT: Med nama leže mrličji, med nama stoje živi, med nama je in ostane to — obzidje.

OBLEGANCI: Hura!

Planinska tišina

Vse mesto je zavito v meglo, začelo se je šele daniti. Prvi nedeljski izletniki so se pojavili na cesti in se začeli pomikati proti kolodvoru. Bilo jih je malo, večinoma mladi ljudje, ki bi radi preživeli nedeljo v soncu in se navžili pogleda na zasnežene planine. Pri frančiškanih je zazvonilo k prvi maši. Čudno skrivnostna je bila ta daritev. Velika cerkev je bila prazna in mrzla, le pred glavnim oltarjem je stalo nekaj ljudi. Iz zakristije je tiho prišel brat - frančiškan in začel prižigati sveče pri oltarju. Kmalu za njim je prišel duhovnik s strežnikom. Ljudje so sklonili glave in slišati je bilo samo duhovnika in strežnika.

Malo pred evangelijem sta vstopila dva turista, visoka in upehana: Lado in Marjan. Lado, temnolas, obut v lahke čevlje z gumijastimi podplati ter z majhnim nahrbtnikom na ramah. Marjan je bil malo manjši, svetlolas, popolnoma gorsko oblečen: na nogah gozdarice, vetrni jopič s kapuco, iz nahrbtnika mu je gledal cepin. Bila sta tako različna, da bi človek mislil, da je tudi cilj njunega izleta popolnoma različen. A vendar sta bila oba namenjena na Grintovec. Molče in zbrano sta se pridružila vernikom. Ko je pozvonilo za obhajilo je Lado pristopil. Bilo je tako nevsakdanje. Mlad fant, 26 let, ki gre k obhajilu ob tej zgodnji uri. Zdelo se je, da je celo duhovnik začuden. Daritev se je bližala koncu in najbolj nestrpni so že začeli gledati na uro. Vsako nedeljo je vlak tako poln in stati med vožnjo res ni prijetno. A Lado je čakal do konca. Ko sta bila pred cerkvijo je bil Marjan že malo siten. Lado pa se mu je posmejal, ga udaril po rami in hitreje stopil, da bi tako prej prišla na postajo.

Vlak je potegnil in puhel skozi gosto meglo. A ne dolgo. Megla se je vedno bolj redčila, dokler ni zasijalo najlepše sonce in odkrilo Kamniške planine, da so se zablestele v vsej svoji lepoti. Sneg je ležal precej nizko, zato je veliko potnikov imelo s seboj smuči. Večina je zadremala takoj, ko se je vlak premaknil. Tudi Marjan: spravil se je v kot ob vratih, se zavil v svoj suknjič in zadremal. La-

V naročju gora

Marija Klakočar

do pa je sedel pri oknu in gledal visoke zasnežene vrhove. Pozdravljal je vrhove drugega za drugim, kajti vse je poznal; kolikokrat je že vse prehodil!

Bil je srečen, kakor bi šel na obisk k svojim prijateljem. Ker je bil zelo miren in samotarski fant, ni nikoli zahajal v večjo družbo. Najraje je bil skupaj z Marjanom. Bila sta sošolca, zdaj sta študirala geodezijo. Samo pred njim se je Lado mogel sprostiti in pogovoriti iz srca. Oba sta pela v cerkvenem zboru. Tam so bila tudi mlada dekleta, a v njih družbi se je čutil okornega, celo zardeval je. Samo z eno izmed njih se je spustil tudi v razgovor in često se je zalotil, da mu misli kaj rade pohite k njej. To je bila ljubka, živahna Sonja. Privlačevala ga je predvsem, ker je ljubila hribe prav tako kot on. Predmet njunih razgovorov je bil vedno isti, a vedno lep in neizčrpen: te ljube planine. Skoraj ni bilo koticčka v gorah, ki ga tudi ona ne bi poznala. Včasih je celo pomagala pri reševanju. Pripovedovala mu je, kako je pred nedavnim šla reševat s skupino gorske reševalne skupine pet študentov, ki jih je zasul plaz. Nenadoma je njen glas postal tih, temen. Ni ji bilo mar skoro nečloveškega napora pri reševanju, a vseh pet so našli mrtve pod snegom in pokopali so jih na malem pokopališču med gorami. Spomin na to ji je vsakokrat napolnil srce z žalostjo. Lado je zamahnil z roko: kaj bi človek mislil na take žalostne stvari, ko pa tako lepo sije sonce. Če bi on kdaj zdrknil, on, on bi si že znal pomagati. Ni zastonj napravil toliko alpinističnih tečajev. Res, skoraj ne bi bilo mogoče, da bi se človek pri takem tehničnem znanju ubil! Nazadnje pa bi bilo čisto zabavno, če bi malo spodrsnil in se znašel v kočljivem položaju, kjer bi mu vse znanje o pravih prijemih in varnih sestopih prav nič ne pomagalo. Prišli bi na pomoč reševalci in morda bi bila z njimi tudi Sonja... Pa se je takoj spomnil, da je danes Sonja ostala doma. Torej ne sme pasti. Približala se je postaja, kjer morata izstopiti. Zbudil je Marjana, ki je prijetno zaspal. Izstopila sta in bila sta edina, ki sta krenila po bližnjici. Stopala sta drug poleg drugega z velikimi in enakomernimi koraki. Pa vendar Lado ni bil danes tak kot drugokrat. Nič ni zavriskal in venomer je zaostajal za Marjanom. Marjan je postajal malo nestrpen. Bila sta še na ravnem, kaj bo šele v strmini. Poskušal ga je spraviti v dobro voljo s petjem, a mu ni uspelo.

Molče sta nadaljevala pot. Začela sta se vzpenjati in korak se jima je malo umiril. Pot se je vila strmo navzgor in že sta bila med prvimi skalami. Tu in tam so ležale krpe snega, ki je bil zaledenel, čeprav je sijalo sonce. Pod smreko je pokukal iz mahu gorski teloh. Ustavila sta se le toliko, da sta utrgala vsak enega in si ga zataknila za klobuk. In že sta hitela dalje. A še vedno je hodil Lado za Marjanom, čeprav to sicer ni bila njegova navada. Marjan se je jezno obregnil: »No, sedaj je pa dosti. Stopaj pred menoj, potem boš najbrž šel hitreje. Te bom malo priganjal. Včasih sva bila ob tej uri že na samih skalah.« Lado je brez besed stopil naprej in začel voditi.

Bila sta že precej visoko in samo zadnji ovinek ju je še ločil od ledu. Še nekaj korakov in Marjan je trdneje prijel cepin, da bi začel sekati stopinje. Začelo se je počasno in utrudljivo delo. Fanta sta morala paziti na vsako stopinjo. Poleti je bila ta pot široka približno pol metra, danes je pa sploh ni bilo. Pokrita je bila z debelo plastjo ledu in čezenj je tu in tam ležal pršič. Na eni strani se je dvigala strma in odsekana skalnata stena, na drugi pa je rezal prepad — temen in grozeč. Takim plezalcem kot sta bila Lado in Marjan prepad ni bil nevaren, a danes jima ni bilo prijetno. Marjan je postal še bolj previden kot je bil navadno. Začel je pihati lahen veter in delo je postalo težje. Marjan je začel hitreje sekati v led, da bi prej prišla mimo nevarnosti. Bil je miren in le včasih je pogledal neokliko zaskrbljeno na tovariša. Zdel se mu je nemiren in začelo ga je skrbeti, kako se bo sta vrnila, če se bo vreme poslabšalo. Ozrl se je proti nebu in spet sklonil glavo. Bližali so se temni nizki oblaki, ki niso obetali nič dobrega. Predlagal je, da bi se obrnila nazaj in Lado je takoj pristal na to.

»Počasi in previdno se obračaj! Le zakaj si obul te lahke čevlje!« mu je rekel Marjan.

Lado se je začel počasi obračati, a roke je imel ledeno mrzle. Počasi, počasi se je pomikal. Toda — zdaj — majhen napačen gib. Odreveneli prsti niso vzdržali. Kaj je Marjan občutil v tistem trenutku, ne bi znal nikoli povedati. Videl je prijatelja, ki je spodrsnil, nato pa drsel po ledu vedno hitreje... dokler... Srce mu je onemelo v grozi. Koliko časa je strmел za prijateljem v globino — morda samo bežen trenutek. Nenadoma se je zavedel: rešiti ga mora! Hotel je plezati za njim v globino, a kaj bo mogel napraviti sam. Iz obupanega srca so se mu trgali klici in kratki zmeđeni stavki: »Lado, Lado! Moj Bog pomagaj mu! Daj, da ne bi umrl! — Lado počakaj me. Kmalu se vrnem s fanti. Samo vzdrži!«

In vendar je v srcu čutil, kako prazno je upanje. Hitel je, tekel, drvel, preskakoval kamenje in potoke. Odvrgel je nahrbtnik in suknjič in hitel po pomoč. Žrtvoval bi za prijatelja vse, prav vse, samo da bi ga rešil. Začelo mu je primanjkovati sape, pričela mu je teči kri iz nosu, v ušesih mu je

bobnelo. A ni se zmenil za to. Lado je padel in morda ima zlomljene roke in noge... Kot v megli se je pojavila pred njim koča. Udaril je ob vrata in skoraj nezavesten padel na tla. Priskočili so fantje in ga dvignili. V kratkih besedah jim je povedal vse. Šest fantov je pograbilo odeje, nosila, vrvi, cepine in vse, kar je potrebno za prvo pomoč. Marjan je spil kozarček žganja in šel z njimi. Čeprav so reševalci vedeli za kraj, kjer je zdrknil, je vendar hotel z njimi. Ni mogel govoriti, a srce je naravnost vpilo, prosilo naj gre ta strašni kelih mimo njega. Ni videl, kod stopa, pred očmi mu je lebdel strašni prizor.

Da, stopil je na sneg, ni opazil, da je pod njem led. Padel je na trebuh in se skušal oprijeti z rokami. A kam naj bi se prijel? Pomagal si je z nogami, a vsakokrat je bil nekaj metrov niže. Drsel je vedno hitreje. Ni zakričal, samo oči je imel široko odprte, prestrašene... In potem... potem je izginil izpred oči. O Bog daj, da bi ostal živ!

Slišali so se samo koraki fantov, ki so hiteli, da bi rešili tovariša. Nočilo se je, začelo je snežiti. Prišli so do mesta, kjer je Lado padel. Vse je bilo tiho, nihče ni govoril, samo roke so mrzlično delale. Prvi si je odvil dolgo vrv, ki jo je imel okoli pasu. Navezali so ga. Pokrižal se je, kot bi slutil in čutil bližino smrti. Vrv je tekla skozi obroček za bit v steno. Zginil jim je izpred oči. Še, še niže, nato se je vrv nenadoma ustavila in se dvakrat močno napela. Znamenje, da potrebuje pomoč. Navezal se je naslednji in se spustil v globino. Dobil so znamenje, naj poprimejo za vrvi. Kmalu se je prikazala glava prvega reševalca. Marjanu je srce utripalo, kakor bi hotelo predreti prsa. Ena sama neskončna prošnja: da bi bil samo ranjen. Prikazala se je glava drugega reševalca. Torej mu ne moreta več pomagati? Če bi bil samo ranjen, potem ga gotovo ne bi potegnili zadnjega. S težavo sta reševalca vlekla truplo, zavito v rjuho. Ko sta položila svoje breme na tla, je Marjan nemo padel na kolena. Kljub mrazu in vetru so se odkrili, pokleknili v sneg in v temno in sneženo noč, se je dvignila v nebo tiha molitev. Snežinke so padale na blede obraz, na neme, sklonjene postave. Veličasten gorski mir je vladal vse naokrog.

Z vseh strani so prihitali planinci, da bi spremlili tovariša na zadnji poti. Šest fantov je nosilo krsto, na njej je bilo cvetje, ki je bilo Ladu najljubše: planike, rododendrom in encijan. Planine so žarele v soncu. Bile so tako čiste, tako blizu, da se ti je zdelo kot bi se premaknile bliže, da sprejmejo v svoje naročje zvesto srce.

Slovenski tržaški skladatelji

Dušan Jakomin

Če bi si postavili vprašanje, ali prispeva Trst k skupnemu glasbenemu bogastvu, bi lahko mirno odgovorili pritrdilno.

Tudi naše mesto ima svoje glasbene umetnike, a žal o njih premalo govorimo; veliko beremo o slikarjih in pisateljih, malo pa o skladateljih. To je pa tudi nekoliko upravičeno, ker imajo prvi večjo možnost, da pridejo v javnost, slednji pa rabijo posrednika (zbor ali orkester), a tega je težko dobiti v današnjih razmerah. O njih beremo morda le ob priliki kakega koncerta ali kake redke izdaje, a nič več.

Težko je prikazati umetnika v pravi luči in dejanski vrednosti; pravo oceno lahko damo šele po njegovi smrti, po pregledu vseh del. V tem članku pa namenoma spominjam le živeče skladatelje - domačine, ki živijo v Trstu.

Nestor tržaških skladateljev je učitelj v pokoju **IVAN GRBEC**, doma iz Škednja.

Grbca odlikuje globoko poznanje teorije glasbe. Že v mladih letih je bil nagnjen h glasbi. Sam se je posvetil učenju v družbi odličnega in nadarjenega součenca pok. Srečka Kumarja. Prvi učitelj v harmoniji, kontrapunktu, fugi in kompo-

ziciji mu je bil istrski skladatelj Antonio Smareglia (umrl v Trstu leta 1929). Nato je Grbec spopolnil svoje glasbeno učenje v Zagrebu, kjer je dobil leta 1933 diplomu, predvsem v kompoziciji, z odličnim uspehom.

Neizčrpen vir, kot sam pravi, za glasbeno misel mu je hrvatska narodna pesem.

Bil je med glavnimi sodelavci pri Kumarjevi pesmarici »Grlica«, izdani leta 1933; leta 1914 oz. 1922 je napisal otroško igro »V kraljestvu palčkov«, ki je doživela sijajen uspeh v Trstu, v Ljubljani, v Ilirski Bistrici, v Opatiji in drugje. Leta 1933 je izdal v samozaložbi v Zagrebu Sonatino za klavir. Skladal je nešteto pesmi za razne zборе: 20 zborovskih skladb za moške in mešane glasove, 100 otroških pesmi, 20 samospelov. Leta 1954 je sestavil »Pesmarico« za šolsko mladino. Pripravil je za tisk tudi drugi del, ki je važnejši in bogatejši od prvega. Zadnje čase je uglasbil »Lepo Vido« s spremljavo klavirja, »Mornarja« s spremljavo klavirja in orkestra ter 15. in 98. psalm.

Vsaka Grbčeva skladba je dobro in premišljeno pisana, polna občutka in nežnosti. Stavki so preudarni, nikjer ni površnosti ali naglice. Globoko zasidran v klasike, se odraža te tudi v njegovih delih in pojmovanju glasbe sploh.

UBALD VRABEC, rojen v Trstu, se je učil najprej violino. Dokončal je svoje glasbene študije na nekdanjem tržaškem konzervatoriju »Giuseppe Verdi«.

S svojim glasbenim ustvarjanjem objame vokalno in instrumentalno glasbo. Ne omenjam njegovih priredb, ki so javnosti precej znane, predvsem po posredovanju ženskega kvarteta in drugih zborov, ki jih slišimo po radiu.

Napisal je pet mladinskih skladb, 20 za mešane in moške glasove, nekaj za ženski glas, dvospelvi s klavirjem, en Te Deum, eno mašno in nekaj božičnih. Napisal je tudi dve kantati in sicer »Punt« in »Bilečanko« ter 5 simfoničnih del. Med zadnjimi je »Skocijanska jama«, ki je ni dal še v javnost. Ena simfonična skladba je dobila priznanje (Menzione) »Premio Trieste«, ko je razpisala glasbeni konkurz mestna občina.

Vrabec se ne naslanja zavestno na narodno pesem, a podzavestno jo pogosto izraža v svojih skladbah. V orkestralnih skladbah bi ga težko prišteli kaki določeni struji. Po naravi se navdušuje za epično izražanje, zato srečamo pri njem malo ljubezenskih pesmi. V tem smislu tudi razumemo, zakaj se je ustavil v svojem glasbenem delu za nekaj časa tudi pri borbenih skladbah. A kot rečeno razvija najbolj narodno-umetno pesem.

K starejšim tržaškim skladateljem prištevamo še doktorja **FRANJA DELAKA**, doma s Skorklje.

Dr. Delak, zdravnik po poklicu, je glasbeni samouk. Njegova dela so: godalni kvintet (izvajan v Celju leta 1938) ter Drugi stavek za godalni kvintet (izvajan v Trstu 9. marca 1957) in 5 klavirskih skladb. Med vokalnimi deli pa so razna za moški in mešani zbor ter ena za mladinski, 5 samospelov (ki so jih izvajali na tržaškem radiu in enega na ljubljanskem). Leta 1954 je izdal v Trstu pesmarico »V snegu«. Prešernov Krst pri Savici ga je navdihnil za opero »Večna lju-

Nevihta

bezen«. Libreto je sestavil sam. Za to delo se je zanimalo svoj čas trboveljsko gledališče.

Vsa njegova dela imajo izrazit pečat novoromantičnega sloga.

Mlajši skladatelj je **PAVLE MERKU'**, edini v Trstu.

Pavle Merku je glasbenik že iz mladih let. Ko je dobil violino v roke, je že začel pisati zase skladbice. Stari italijanski violinisti so ga usmerili do linearne, polifonske glasbe.

Prvo glasbeno podlago je dobil pri Ivanu Grbcu, nato je nadaljeval pri priznanem tržaškem glasbenem teoretiku Levi-ju, pri katerem se še vedno izpopolnjuje.

Čeravno so Merkuju pri srcu stari polifonisti, glasbeni barok ter klasicizem in sodobnost, se kljub temu v glasbenem izražanju ohranja samostojen. A to se mu še vedno ne posreči. Čuti v sebi kot imperativ, da mora končno slovenska glasba raztrgati vezi z okostenelo (provincialno) preteklostjo ter hoditi po poti sodobnega izražanja; se uvrstiti torej v korak drugih narodov. Od tu njegova glasbena predrznost in brezobzirnost, ki nas včasih presenečata, kromatičnost ter bogastvo ritma in druge moderne oblike. Do sedaj je izdal 24 del, ki vsebujejo razne solospve, sonate, romance, fuge, preludije, zadnji rokopis pa koncertino za orkester. Instrumenti, ki se pri njegovih skladbah najbolj rabi, je klavir. Sledijo razni loki in leseni instrumenti. Za zbor je napisal samo eno skladbo: »Pesem s Krasa«.

Čeravno se rajši posveča instrumentalni glasbi, mu je vendar podlaga človeški glas.

Merkù kot skladatelj se malo ozira nazaj ali okrog — njegov pogled je vedno usmerjen naprej. Išče v sebi vedno novosti, nove oblike za glasbeno izražanje ne glede na to, če to komu ugaja ali ne. »Tako pišem; to je moja glasba«. Njegova dela so izvajali v Carigradu, v Limi (Perù), ter v raznih krajih Jugoslavije. Zadnje čase se mu obeta izvajanje še v raznih inozemskih mestih.

Pianistka in skladateljica **MIRCA SANCINOVA** stanuje dolgo let v Škednju in poučuje klavir na učiteljskišči, zato jo imamo za Tržačanko.

Učila se je na konzervatoriju v Gradcu, kjer je diplomirala v kompoziciji leta 1938. Prva njena učiteljica klavirja je bila Silvia Obrekar, mati italijanske filmske igralka Alide Valli ter Brahmsov učenec Hans Schmidt.

Napisala je okrog sto klavirskih skladb, 15 violinskih, okrog 20 samospvov (med katerimi Gradnikov »De profundi«) ter mladinsko igro.

Njene skladbe je vedno izdajala ljubljanska Glasbena Matica. V načrtu ima še druga dela. Njene skladbe so izvajali v ZDA, v Celovcu, v Gradcu ter v raznih krajih Jugoslavije.

Lahko rečemo, da je njena podlaga slovenska in slovanska narodna pesem, predvsem seveda v jugoslovanskih kolo. Njen slog je novomoderni impresionizem.

KAREL BOSTJANČIČ, rojen v Trstu, je začel svoje glasbene študije na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani, drugače se je sam spopolnjeval. Sedaj poučuje na Višji trgovski in v Rožanu.

Spisal je pet solospvov, pet mladinskih pesmi, ki so izšle že v »Grlci«, eno mladinsko igro, razne zborovske skladbe in izdal eno pesmarico prirejenih pesmi za mešani zbor. Baval se je tudi s scensko glasbo kakor tudi s popevkami ali šlagerji. V tem primeru je morda edini med tržaškimi skladatelji.

Izmed njegovih zborovskih skladb je nedvomno najbolj značilna pesem »Mi mrtva smo vojska kralja Matjaža«, na besedilo Manka Golarja. Uglasbil jo je leta 1943 v koncentracijskem taborišču v Gonarsu brez vsakega instrumenta in

MIRKO MAZORA:

Večni nemir

Zakaj sem se ustavil doma?

Težko delo

*— večno žaljava pest —
kaj mi da?*

Tako je majhen ubog moj svet!

Prijatelj izza mladih let,

da nisem šel s teboj čez morja:

tam so velemesta,

veselje, denar,

— vsa zemeljska glorijs;

tam bi bil kladivar

svoje sončne bodočnosti,

in lepa nevesta,

bi srečo z menoj delila,

mi jo množila . . .

Tja v dalj! Tja v dalj!

Piši, kako ti je kaj . . .

Ko pridem v tovarno,

med stroji sem stroj,

pijan zatohlosti, brnenja;

ko pridem domov,

— kje domek je moj?

Krog mene le pampa brezmejna,

nad mano ozračje soparno

me tako duši.

Duša mi je žejna

mehkega zvonjenja

daljnih zvonov,

mojih polj, planin,

toplih maminih oči

— tod jih ni nikjer —

kako me žge spomin!

Sleherni sveti večer

stiskam čelo v pesti:

Domov! Domov!

prav tako je tudi naučil zbor, ki je imel 130 članov, zbranih izmed 6000 internirancev. Pesem je doživela takoj po prvem nastopu lep uspeh. Na sporedu je bilo napisano, da dirigira št. 5389.

V taborišču so imeli več pevskih nastopov. Ko je Boštjančič dal razglas, da misli ustanoviti zbor in sicer takih pevcev, ki so že kdaj prej peli, se mu jih je prijavilo 900, izmed katerih je izbral le 130.

Boštjančiču je podlaga, kot skladatelju, motiv slovenske folklore predvsem pri mladinski pesmi.

Med tržaškimi skladatelji moramo omeniti še **Staneta Maliča** in **Vladota Švaro**.

To je le bežna slika naših tržaških skladateljev. Kakor so različni v svojem temperamentu, tako se različno razodevajo v svojih glasbenih delih. Zajeli so skoraj vse glasbene možnosti. Resna glasbena ustvarjalnost raste skoro pri vseh iz solidnega glasbeno-strokovnega znanja. In prav to dejstvo obeta pomladno prerojenje na našem glasbenem polju.

Miramar v pomladi

V VEČER - JUTRO

Marij Maver

»Vse, kar je bilo, je zdaj v meni. Sem kakor cvetlični popek, ki ga bo jutro predramilo, da izpostavi soncu in vetru svoje lističe, popisane z doživetji.

Čakam jutra, ko se popek napne in razbohota v cvet, katerega sleherni listič bo viden znak mojega utripa in bo šelest moje duše; bo lep spomin in bolečina.

Pred mano se bo odprlo kakor knjiga, da berem o sebi in sodim. Tedaj bo meni, ki sem bil ponosen na svoje sanje žal, da nisem bolj ljubil vas, prijatelji, ki ste sanje spreminjali v stvarnost. — Jaz pa nisem mogel pozabiti barve njenih oči in duha njenih sajasthi las!...

Odpri se nebo in naj tvoja luč razsvetli temo in prežene sladke skrivnosti!«

Zagledal se je skozi okno. Pogled mu je begal od hiše preko latnika do golih kostanjev in pisane gruče kokoši, ki je iskala zavetja in ni mirovala. Voden, mrzel veter je spreminjal obliko gruče, tako da se je zdela kot velika mrtvo gibljiva gmota. Bil je pravi zimski dan: čas dolgega spanja — in boja vse žive narave s smrtjo. Človek stoji v tem boju nekje vmes nemočan.

»Utrgal bom prvi zvonček in prvo trobentico, ko bo sonce oživilo kraške doline!«

Iz nemirne gruče je samozavestno zakikirikal mlad petelin ves ponosen na svoj moški glas. Pes je zalajal. Črni oblaki so se zgostili in skozi okno se je plazil mrak. Kmalu bo večer in naročaj drv, ki jih je mati odvrгла v zaboj ob štedilniku, bo za noč več ko dovolj, če ne bosta ona in sestra poslušali radio po večerji ali kramljali. Njega in očeta pa ne bo doma.

»Živel bom kakor morem samo jaz,« je sanjari.

Mati je vrgla poleno v ogenj, na borjaču se je šopiril petelin in podil kokoške spat.

K jutru gre. Mlada človeka se vračata domov ob nenavadni uri brez upanja, brez ognja v prsih kot bi bila na svetu samo noč in tema. Na dnu zenic pa imata svetle žarke kakor jih imajo zaljubljena dekleta in gledata v hrib, v meglo.

»Si bil kdaj eno samo sekundo srečen?« vpraša prvi.

»Kaj je sreča?« se poigra ironično drugi.

Vprašanja ne pomenijo nič; od rojstva do smrti si sledijo. To je življenje. Življenje je vse, življenje je Bog, ljubiti življenje pomeni ljubiti Boga. Tako je bral. A kako moreš ljubiti vprašanja, ki jih porodita črnogledost in obup? — V pozabi potopiš svoje nemirno srce in v upanju uživaš trenutke blaženosti.

Njune korake je prestregel glas petelina ter ju zdramil. Rojanski zvonovi so pozdravili jutro in enemu od mladih se je v srcu porodila otročja želja: obesil bi se na vrh in zvonil tako kakor sliši zvoniti od rojanske cerkve. Zvonil bi, da bi ga slišali vsi, ki nimajo ognja v prsih in si želijo smrti. Za tisto srečo, ko bi mogel, bi se odpovedal vsemu. Toda za to je treba poguma in volje. Laže je o tem sanjariti kakor se za nekaj takega odločiti. Ko bi mogel biti tako močan!

Zvonjenje je prihajalo zdaj k njemu kakor morje snežnobelih valov oleandrov, posejanih po hribu, kakor nedolžen vrišč otrok, spečih za zaprtimi polkni.

Upanje, kako malo je treba, da omrežiš srce! Potem obetaš zaljublencu poljub, ko veš, da se njegove ustnice ne bodo dotaknile njene roke. Upijaniš srce fantu, ki ima v najbolj snažnem kotičku svoje duše oltarček, kamor je postavil njo, kateri ne ve imena, ker je le sanja.

»Ti upaš!« je rekel drugi fant.

Zvonjenje se je razlegalo po hribu in se razblinjalo v tišini še neporojenega jutra.

„V SVETU SANJ“

MIRANDA ZAFRED

Mnogo ljudi sanja o »bajnem« filmskem svetu kot o nekem lepem gradu, kjer je življenje lahko in srečno. Dostop do njega je težak in zahteva marsikatero žrtev. Pot je polna ovir, ki jih je treba odstraniti. Sredstva, da se te ovire odstranijo, pa niso vedno poštena in marsikdo mora preko svoje vesti, če hoče dospeti do tako zaželenega cilja.

Toda ali je tam res tako lepo kot si predstavlja mo? Mar v tistem gradu res ni trpljenja in žalosti? Res, da v njem živijo ljudje, ki so v svojem življenju dosegli slavo, bogastvo, čast, skratka to, za čimer človek najbolj stremi. Toda ko je tega konec, se igralčev življenje zruši, ker mu ne ostane več ničesar, kar mu je dajalo v življenju moč. Zato ni lahko živeti v tistem gradu, ni vse tako bleščeče kot se zdi. Tudi igralci so ljudje, ki nosijo v svojih srcih tragedije, saj imajo isto dušo, ista stremjenja, iste probleme kot drugi. Zato se tudi tam odigravajo prav žalostne človeške drame, ne samo na platnu, temveč v resničnem življenju. Dovolj nam priča dejstvo, da je od vsega začetka kinematografije bilo v filmskem svetu zelo veliko samomorov. Igralci imajo to nalogo, da nas zabavajo, bodisi s smehom, bodisi s solzami. Toda tudi oni morajo plačati svojo mero trpljenja.

Mnogo je bilo igralcev, ki so podlegli spletkam v »svetu sanj« in takih, ki jih je tragedija zasebnega življenja privedla do usodne odločitve — samomora.

Niti bogastvo, niti slavno ime jim ni pomagalo v trenutkih obupa. Mnogo je pa bilo tudi takih, ki so prešli v pozabo in jih je to tako potrla, da so si vzeli življenje.

Florence Lawrence je bila v prvih letih stoletja ena izmed največjih igralk. A nekega dne se ji je v priboru z gorečo hišo nenadoma vnela obleka in je dobila hude poškodbe. Trdovratno se je upirala pozabi, a ko je spoznala, da je zanj konec igralskega življenja, je napravila samomor.

Jennie in Rosie Dolly sta bili dvojčki, ki sta prav kmalu zasloveli po svoji lepoti in nadarjenosti. Pri tem jima je veliko pomagala njuna izredna podobnost, saj sta bili popolnoma enaki. A kljub temu je ena izmed njiju, Jennie, končala svoje življenje tako, da se je obesila, ker je bila nesrečna v zakonu.

Žrtev filmskega sveta je bil tudi Lester Cuneo. Tudi zanj je postala teža življenja prevelika: ločitev od žene in pa dolgovi so ga spravili v obup. Zato je najprej ustrelil ženo, nato pa še sebe.

Prav istega dne sta se v Parizu ustrelila francoski komik Max Linder in njegova žena. Linder je bil na višku svoje moči in slave, ko si je vzel življenje. Do tega koraka ga je privedla bolezen, ki je bila posledica hude rane, ki jo je bil dobil na glavi v prvi svetovni vojni.

Herman Edward Carew, po rodu Armenec, je prišel mlad v ZDA in postal kmalu zelo znan. Njegova igra je prevzemala gledalce, ker je iz njega izžarevala nenavadna moč. Sredi največjih uspehov in največje slave pa ga je nenadoma zadela kap, ki mu je ohromila skoro vse telo. Te nesreče ni mogel prenesti, zato se je kmalu ustrelil.

Karl Dane je bil eden izmed številnih žrtev zvočnega filma. Bil je znan in priljubljen komik vse do prihoda zvoka. Ta je pomenil zanj konec, ker od takrat ni mogel več nastopati zaradi svojega težkega poudarka. Začel se je vdajati alkoholu in si iz dneva v dan uničeval življenje, ki ni imelo zanj več nikaškega pomena. Njegove slave in bogastva je bilo konec in to ga je popolnoma zrušilo. V 35. letu starosti, je truden in obupan nad življenjem, napravil samomor, tako da se je ustrelil.

Tudi slavna Lupe Velez je bila samomorilka. Dosegla je v svoji karieri velikanske uspehe. Iskali so jo vsi producenti in ji ponujali vedno nove kontrakte. Ko pa je zgubila svojo lepoto, je bilo njenega uspeha konec. Kmalu so jo vsi pozabili in ona, ki je bila prej vedno središče pozornosti, ni mogla tega prenesti. Zato se je leta 1944. v 35. letu starosti, zastrupila. V svojem zadnjem pismu je napisala, da je niso več potrebovali. Bila je žena Johnnyja Weismüllerja, znanega Tarzana.

Ona Munson je nastopala najprej v Broadwayu, a pozneje tudi v resnih vlogah. Igrala je Belle Watling v znanem filmu V vrtincu. Nikdar ni dobila kake večje vloge in to je čudno, saj je bila dobra igralka. Živela je osamljeno življenje, daleč od filmske metropole. Leta 1955. se je te svoje osamelosti naveličala in je vzela veliko količino uspavalnih sredstev.

Douglas Mc Phail je igral več let v manjših filmskih vlogah. Pozneje mu je uspelo priti do glavnih vlog in je igral tudi z Nelsonom Ediejem in Jeanette Mac Donald. Nastopal je tudi z Judy Garland, s katero se je zaročil. A do poroke ni nikoli prišlo in to mu je povzročilo ne malo bridkosti. V obupu je segel po strupu, a utegnili so ga pravočasno rešiti. Začel se je vdajati pijači in je postal alkoholik. Tega se je tudi sam zavedal, zato je še enkrat segel po strupu in tokrat tudi uspel.

Tudi znani igralec John Gilbert se je zaradi nesrečne ljubezni do Grete Garbo in neuspehov v zvočnem filmu vdal pijači. Nekaj let po svojem zadnjem uspehu v Kraljici Kristini je, pozabljen od vseh, napravil samomor.

Leta 1948 si je vzela življenje 26. letna Carole Landis. Nihče ni vedel, kaj jo je privedlo do usodnega koraka. Nekateri so domnevali, da je bil njene smrti kriv Rex Harrison, v katerega je bila Landis zaljubljena.

Miroslava Stern, po rodu Čehinja, je v Mehiki, kjer je živela s svojo družino, kmalu zaslovela po svoji lepoti in je v kratkem postala ena izmed najbolj oboževanih igralk. A vsa njena slava ji ni pomagala v obupu in 1955. je 25 let stara, izpila strup. Bila je zaljubljena v mehiškega športnika Jorgeja Pasquela, ki se je štiri dni pred njenim samomorom ubil ob letalski nesreči.

Tu je navedenih le nekaj izmed številnih primerov. To je življenje v »svetu sanj«, ki tudi zahteva svoj delež trpljenja, bridkosti, razočaranj in žrtev.

RAZPOROKA IN OTROK

V današnjem času so razporoke na dnevnem redu, saj imajo po vseh sodnijah največ dela sodniki, ki se ukvarjajo z zakonskimi spori. Statistike raznih držav bi nam lahko povedale, kako se ta nevarna bolezen širi posebno po zadnji svetovni vojni. Časopisi in revije poročajo navadno le o nekaterih slavnih filmskih igralcih, ki po štirikrat ali petkrat menjajo svojega zakonskega druga. Strmeli pa bi, ko bi zvedeli, kaj vse se dogaja za kulisami. Kaj nam pomagajo potem vse vzgojne reforme in vsi vzgojni nasveti, če je pa v jedru prizadeta celica družbene rasti — družina.

Mladi ljudje silijo v zakon. Prav je tako. Zavedati pa se morajo, da je prijateljstvo trajno in zvesto le tedaj, ako je med obema zakoncema popolno soglasje. Pri tem pa ne gre samo za telesno soglasje, temveč tudi za duševne lastnosti, posebnosti značaja, nazorov in vzorov. Tako pa se navadno mladi ljudje šele v zakonu zavejo, da niso ustvarjeni za skupno življenje, morda prav tedaj, ko bi morali vse svoje duševne in telesne sile posvetiti vzgoji otrok.

Vzroki za zakonske ločitve so kaj različni. Vsi jih poznamo: nezvestoba enega ali drugega zakonca, neskladnost med značajema, slabe gmočne razmere, živčna razrvanost in podobno. Namesto, da bi zakonca drug z drugim potrpežljivo in se skušala prilagoditi, je prepad med njima od dneva do dneva večji. Edino rešitev vidita še v razporoki. Narazen za vsako ceno! Nič pa ne pomislita, da bodo največjo škodo trpeli otroci, tista mlada bitja, ki jima je Bog dal zato, da bi ji vzgojila v dobre in poštene člane človeške družbe.

Ali ni pravi zločin, če mož zaradi mirnejšega in udobnejšega življenja ali zaradi svojih nebrzdanih gonov zapusti svojo ženo, mater enega, dveh ali treh otrok? In kaj naj rečemo o ženi, ki brez oklevanja zapusti družino in se preda lahkomišelnemu življenju? Vsak tak nerazsoden korak enega ali drugega zakonca je usoden udarec za otroke. Izkušnja namreč uči, da ne more nikdar nadomestiti očeta in prav tako ne more oče nadomestiti matere. Oba se medsebojno izpopolnjujeta in za otroke je vsakdo izmed njih svet zase, ki se ne da predrugočiti.

Zavedati se moramo, da otrok ne vidi v domu samo bolj ali manj udobnega stanovanja, pač pa družino z očetom in materjo. Kaj naj pomenijo otroku štiri mrzle stene, če pa ne diha iz njih toplina družinske sreče! Koliko otrok je med nami, ki so prav zaradi neurejenih družinskih razmer duševno neuravnovešeni, živčno razrvani, potrti in pobiti. To opažamo posebno v razvojni dobi, ko otroci nimajo matere ali očeta, da bi jima potožili svoje težave in da bi pri njih spet našli duševni mir.

Nekoč sem srečal na cesti nekega znanega otroka in ga vprašal, kam ga vodi pot. »K očetku, mi je odgovoril. »Odkar se je ločil z mamico, stanuje drugje! Vsak teden ga smem samo enkrat obiskati; »Pa bi se rad večkrat sestal z njim?« »Seveda, pa mamica ne dovoli. Vedno mi pravi, da je očka hudoben in da nas ne mara. Prav zato so na sodniji odločili, da ga smem obiskati samo enkrat na teden. Meni je pa tako hudo, kadar se moram posloviti od njega, navadno oba jokava. Tako je dober in zato ne morem razumeti, zakaj ga mamica ne mara.«

POMENKI POD DO

MODERNE ZAVESE

Pomladi nas obide želja, da bi sebe in svojo okolico spremenili in lepšali. To je čas v katerem mislimo na preslikanje sten, nove preproge in zavese. Vse te stvari so se v zadnjih letih močno spremenile. Posebno zavese so si utrle novo pot. Danes me služijo samo kot okenski zastori. Z njimi okrasimo včasih cele stene, včasih pa z njimi predelimo celo sobe. Zaveso so danes iz tankega ali pa težkega materiala. Imajo prekrasne barve v raznih vzorcih. Žive zaveso, ki jih vidimo v javnih lokalih naj nas ojunacijo, da s podobnimi tudi domove oplešamo. Ti vzorci prihajajo izpod čopičev raznih slikark in so v svojih linijah in barvah dovršene. Poleg tega pa se da jo krasno prati in likati, kar je za zavese neobhodno potrebno.

POGRINJANJE MIZ V RAZNIH DRŽAVAH

V zadnjih desetih letih se ni samo življenje korenito spremenilo, temveč tudi zidava naših domov in opreme. Te spremembe se odražajo v novem načinu pogostovanja, v novih oblikah in ornamentih namizne posode in pribora. Lepo pogrnjena miza se bistveno loči od pogrnjene mize naših staršev. Danes imamo vedno manj namiznih prtov, če smo sami ali če imamo goste. Iz Amerike je prišla moda, ki se je hitro uveljavila po vsej Evropi z drugačnim pogrinjanjem miz. Ne rabimo več velikih prtov, ampak pogrinjamo pred vsako osebo manjši prt s prtičem. Te garniture pa so lahko pisane, vezene, kvačkane, pletene, na roke tkane in tudi slamnate. Uveljavile so se v konzervativni Angliji, v napredni Skandinaviji in še celo v Franciji, kjer obed v miru in svečano zavžijejo. Kako močno se je razvila v vsej svoji raznolikosti ta nova linija pri različnih narodih vidimo, če primerjamo razne svečano pogrnjene mize. Ne samo kako, ampak tudi kje je miza danes pogrnjena, je značilno za moderno jedilnico. Danes porinemo jedilno mizo čim bliže kuhinji. Visoko omaro, ki loči kuhinjo od sobe in je dostopna od vseh strani, radi uporabljamo za vmesno steno. Posoda na jedilni mizi stoji na raznih prtičih iznad katerih vidimo ploščo mize.

Porcelan je danes raznolik v svoji liniji, barvi in materialu. V Skandinaviji prinesejo na mizo glinasto posodo, ki se kaj lepo poda na pisanih prtih za skromnejše obroke.

Značilnost današnje namizne posode je, da je iz materiala, ki prenaša visoko temperaturo in tako ni potrebno gospodinjji vedno vstajati od mize in segrevati jedila, ker že vroče prinese na mizo.

Tudi pribor je pokroman in ga z lahkoto očistimo. Tako pripravljene mize imamo ob svečanih prilikah, v bližnji bodočnosti pa bodo vsakdanjost.

Adela Mesesnelova

Ubogi otrok, kako naj presoja v svoji nepokvarjeni duševnosti, koga naj ima rajši: očeta ali mater? Kdo izmed njiju je kriv, da je družinska sreča razdrta? Ali ne spada oče več v družino?

Srečni otroci, ki čutijo, da poleg ljubeče matere krepko posegajo v njihovo duševnost tudi očetje. Saj poznate tole zgodbo: Na odprtem morju je nastal grozen vihar. Veliko prekoceansko ladjo je premetavalo kot orehovo lupino. Ljudje so obupani begali po krovu, le nek deček je mirno stal ob ograji in opazoval prestrašene potnike. Tedaj je prisopihal mimo debelušni gospod in ga ves začuden vprašal: »Zakaj ne bežiš, dečko, ali se ne bojiš, da bi se ladja potopila?« »Ne«, odgovori deček, »saj je vendar moj oče pri krmilu.«

Tako bi moral odgovoriti sleherni otrok: »Nikogar se ne bojim, saj me vodi očetova roka«. Žal pa niso vsi otroci tako srečni. Koliko je otrok med nami, ki niso nikdar poznali svojih očetov! To so nezakonski otroci. Vendar so še večji reveži otroci ločenih staršev. Ti namreč vedo, da imajo starše, ki se pa ne brigajo zanje. Kako naj mlad človek vedro gleda v življenje, kako naj si ustvari idealno sliko o zakonskem življenju, ko pa so kruti zgledi z domačega družinskega življenja močnejši od vseh svarilnih in tolažilnih besed! Huda doživetja, ki pretresejo dušo v mladih letih, ostanejo vse življenje v spominu. Nikoli več jih ne pozabimo. Na dušo ležejo kakor kamen in jo teže kot mora. Marsikoga veselje do zakonskega življenja za vselej mine prav zaradi dogodkov v družini.

Naj bi žalostni zgledi svarilno vplivali na vse tiste zakonce, ki se ne morejo pomiriti in trmasto vztrajajo pri svoji odločitvi: narazen za vsako ceno! Pomislijo naj na svoje roditeljske dolžnosti in na srečo svojih otrok, pa jim bo prešla vsaka želja po razporoki. Ohranimo otrokom toplino doma!

Ivan Theuerschuh

IAČIM KROVOM

LIST IZ DRUŽINSKEGA DNEVNIKA

»Dober dan, žena!«

»Dober dan.«

Drago vrže klobuk na obešalnik, potisne roki v hlačna žepa in žvižga.

»Prenehaj z žvižganjem!«

»Prosim! — Kosilo?«

»Na mizi.«

»Hvala!«

»Prosim!«

»Parmezan?«

»Ne.«

»Dobro!«

»Hvala!«

Spet molk.

»Mleko? Kavov?«

»Kavov!«

»Prosim!«

»Hvala! Lahko berem na glas časopis?«

»Zaradi mene!«

Drago začne monotono in hitro: »Dva načina poznamo, ki zagotavljata obstoj takoimenovanega idealnega zakonskega para. Prvi bi bil ta, da se zakonca medsebojno harmonično izpopolnjujeta, drugi, bolj znan pa obstaja v tem, da eden ali drugi popušča oziroma z razumevanjem neopazno pokaže svojo velikodušnost in s tem tudi svojo nadmoč...«

»Ali bi hotel brati kaj drugega?«

»Prav zdaj, ko me je začelo zanimati?«

»Zaradi mene — kakor želiš.«

Poglejmo najprej ženo! Prepričana je, da ji je bila storjena krivica. Kakšne bodo posledice? Prvič, ne more pozabiti; premislila bo še, če lahko pozabi in tretjič, preide dogodek kot da se ni nič zgodilo. Odgovor: prava ljubezen se kaže prav v reševanju težjih problemov, draga čitateljica...

»Tako piše!«

»Tako! Pravilni izbor iz omenjenih treh odgovorov je tisti, ki pravi, da bo žena stvar premislila in prespala. Drugi dan pa je spet zdrava, ker je z malo šalo napravila pol poti k spravi. Upoštevaj, čitateljica, da je tvoj mož vedno na polovici poti...«

»Lažeš, na debelo lažeš, tega že ne piše v časopisih.«

»Seveda piše! Na ženski strani.«

»Pokaži. Daj sem! Sem mislila...«

»Ne najdeš?«

»Našla, našla! Bom jaz brala naprej. — Poglejmo moža, dragi čitatelj: Prepričan je, da mu je bila storjena krivica. Kakšne bodo posledice? Prvič, globoko je užaljen; drugič, na žalitev odgovori z žalitvijo; in tretjič, dogodek namenoma prezre. Odgovor: prava ljubezen se kaže prav v reševanju težjih problemov, dragi čitatelj...«

»Tako piše? Kje si to...?«

»Seveda piše, na strani »Mož in dom«. Da nadaljujem! Iz omenjenih treh odgovorov je pravilni tisti, ki pravi, da ni gotovo, da stoji mož vedno na polovici poti pripravljen do sprave; kajti žena podpira tri hišne vogale in je potemtakem mož lahko kvečjem na četrtini poti; nekateri možje

pa so tako storasti, da se niti premakniti ne znajo. Pozabljajo, da so žene čustvene, pri katerih ukradeni poljub zažeže več kot nekaj sto strani debela knjiga, ki meditira o 16.538. primerih zakonskih zapletov in razpletov! — Si zadovoljen? Sem dobro dokončala z branjem tvojega sestavka v časopisih? Svetujem ti, da se drugič ne pretvarjaš z branjem nečesa, kar si sproti zmišljuješ...«

»Stoj, stoj, Marija! Moja kapitulacija je podpisana. Zdaj razumem lastnika bara, kjer pijem kavov. Zjutraj mi je dejal: lokal je izmenjal lastnika. In izkazalo se je, da se je mož oženil.«

Marija se od srca zasmije.

»Kakšna sreča, da je tih teden minil! Popila bova kozarec na veselje, Marija. Bova?«

Žena globoko vzdihne in nadaljuje: »Ah... zdi se, da me nisi razumel, ko sem govorila, kaj je več vredno kot 100 strani dolge debate... ah, Drago, pa si res štor!«

Janez Prepeluh

NAŠA GOVORICA

naj zveni v naših domovih vsa lepa in praznična, naj bo »pesem in vriskanje«. Saj v »nebesih pod Triglavom« drugačna biti ne more.

Ko je Bog našo domovino ustvaril, je — kot pravi Cantar — razsul lepoto na vse štiri strani in rekel:

»Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!« Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in rodila — zrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih gleda, obstrmi pred tem čudom božjim, srce vtrepče od same sladkosti: zakaj gore in poljane označajo, da je Bog ustvaril paradiž za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo: bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravnji za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca!

Slovenski kulturni klub je smučal. To je bil eden najlepših letošnjih zimskih izletov. — Skupino, ki je počivala, je ujel fotograf

NEKAJ PRIPOMB K FINŽGARJEVI ZADNJI KNJIGI: »LETA MOJEGA POPOTOVANJA«

Nekje smo brali in slišali, da je pisatelj svoj prvotni rokopis precej spremenil, delno pa da ga je še spremenila založba pred natisom. Rečeno je bilo tudi, da bo to v škodo Spominom.

Ko preberemo Finžgarjev uvod in potem knjigo, se nam v resnici rodi prepričanje, da je hotel pisatelj napisati marsikaj več ali da je marsikaj izpustil, na kar je mislil še tedaj, ko je pisati začel.

Prvo, kar je treba poudariti ob teh spominih je, da je prijetno brati to Finžgarjevo knjigo (tako kot radi beremo njegova dela sploh). Neka naravnost in nevsiljivost govori iz njih, nikjer ni suhoparen in dolgočasen, čeprav popisuje dogodke, ki so sami manj zanimivi. Jezik je še vedno tekoč, še zmerom so njegovi stavki lapidarni, še vedno je v njih nametane mnogo zdrave življenjske modrosti. Iz vsega dela tedaj govori še živ in življenjski pisatelj.

Finžgar pogosto slika v svojih Spominih slovenskega duhovnika, s katerim pač prihaja najpogosteje v stik. Brez kakega sramu tudi odgrinja njegove napake, na drugi strani pa prikaže težave in križe, ki mu jih ne manjka, čeprav marsikdo ne misli na nje, ko presoja duhovnikovo življenje. Včasih se zdi, da prav kake take podrobnosti iz duhovniških vrst ne zanimajo širokega kroga bralcev, ampak kvečjemu duhovnike. Morda bi bilo bolje, da bi jih opustil. Predvsem je za literarnega zgodovinarja važno, kar govori v zvezi s svojim literarnim delom.

Marsikje pa bi si želeli, da bi povedal Finžgar mnogo več. Prav on bi včasih mogel in ne vem, kdo bi lahko.

Posebej še pa so medvojne razmere v Spominih prikazane zelo enostransko. Gotovo tudi zato, ker jim je odmeril najmanj prostora, a se mu je zdelo, da se jim ne more izogniti. In vendar bi bila njegova knjiga bolj dokumentarna, če bi ostal pred vojno. Tu pa pogosto in tudi v prejšnjih poglavjih postavlja pisatelj trditve, češ, »povedali so mi, da je rekel ta in ta...« Na podlagi teh »rekli so mi« večkrat postavlja marsikoga v zelo slabo luč. Ker vemo, kako je s takimi pripovedmi, bi se morali zdaj vsaj še vsi tisti oglasiti, o katerih tako govori. V tem zadnjem delu je tudi postavljenih vse

Secundina je tekla po praznih ulicah, ker jo je bilo strah. A hiša Aureliusa Bassusa ni bila daleč. Zgrabila je težki bronasti tolkač in večkrat udarila z njim po vratih. Nikogar ni bilo odpirat.

»Saj mora vendar kdo bedeti, če je naš vrtar ostal tukaj«, je pomislilo dekle in še z večjo močjo udarilo po hrastovih vratih. Nato je naslonila glavo na vrata in prisluškovala, a nikakih korakov ni bilo slišati. Vendar je imela občutek, da hiša ni prazna in da se nekdo pregiblje v tišini, ki jo je napolnjevala.

»Morda sužnji žde v temi in ne upajo odpreti, ker se v odsotnosti gospodarja in zaradi bližine barbarov boje«, je pomislila. »Rajši bom poklicala, da bodo slišali, da je pred vrati samo ženska.«

Zaklicala je po latinsko, naj ji odprejo in kdo jo je poslal. Odgovora ni dobila. Nenadno pa so vrata pod rokami, s katerimi se je upirala vanje, popustila in neka roka jo je potegnila v notranjost. Druga surova roka ji je legla na obraz. Od groze je skoro omedlela; čutila je, kako jo je oni z eno samo roko dvignil in da jo nekam nese v temi. Sunil je z nogo v neka vrata in jo nato položil na tla. Naslednji hip jo je trdno prevezal z vrvjo, da jo je zarezalo v meso. Skušala je zganiti z rokami, a ni mogla. Tedaj je zakričala, a takoj ji je spet legla tista težka dlan na usta in jo tiščala, da ji je začela pohajati sapa. Zvijala je glavo in brcala, da bi se osvobodila in zadihala in končno se ji je posrečilo, da je spet zajela zraka.

»Če bom vpila, me bo res zadavil«, je pomislila in kljub grozi, ki jo je obhajala, ni skušala več kričati. Hlinila je negibnost in previdno izmikala usta, da je tupatam zajela malo sape. Čez nekaj časa je dlan popustila in jo začela otipavati po telesu.

Secundina je z vsem telesom odsunila roko. Oni se je zasmejal in ji začel nekaj govoriti v jeziku, od katerega ni razumela niti besedice. Po glasu je spoznala, da je mlad. Čutila je, da ji nekaj prigovarja, in to jo je pomirilo, ker je kazalo, da je najbrž ne misli zadaviti.

»Pusti me!«, je rekla po latinsko. »Povedala bom Avreliusu Bassusu, kaj ste si dovolili z menoj, vi sužnji.«

On ji je nekaj odgovoril, pa spet ni razumela, kaj.

»Ali ne znaš nič po latinsko?«, je rekla že kar predrzno. »Moraš biti pa res velik bedak. Od kod neki te je dobil tvoj gospodar? Gotovo te je kupil prav poceni, drugače bi ne bil vzel v hišo tepeca, ki še ziniti ne zna po človeško. Le počakaj, da zve, kaj si storil z menoj. Ti bo že pokazal! Pa tudi moj gospodar ti bo pošteno popisal kožo.«

Oni se je spet zasmejal in ji z dlanjo zaprl usta, a ne več tako surovo. Razumela je, da hoče, da bi molčala. Njo pa je mikalo, da bi zavpila in poklicala Avreliusa Bassusa ali Cupitianusovega vrtarja, saj je moral biti vendar tudi ta nekje v hiši. Že je odprla usta in zajela sapo, toda dlan, ki ji je rahlo ležala na ustih, ji je takoj zadušila glas. Čez nekaj časa je oni vstal in odšel iz prostora; počasi in previdno se je prestopal, ker je najbrže tipal pred seboj, kakor da mu okolje ni znano. Secundina je to opazila in zdelo se ji je čudno. Ni si mogla razložiti, kaj se dogaja. Barbarov vendar še ni v mestu, je pomislila. Šele pred malo časa je govorila s svojim gospodarjem, ki je bil vendar poveljnik mestne milicije, in ni kazalo, da je pribežal iz bitke. Na poti v hišo Avreliusa Bassusa ni slišala nikakega bojnega hrupa. Mesto je bilo kot izumrlo. Kaj se torej dogaja v trgovčevi hiši? Ubijala si je glavo, da bi razumela, pa ni mogla. Upala je, da bo vsak hip prišel odkod Avreliusa Bassusa in jo rešil. Ni mogoče, da bi lahko novokupljeni sužnji počenjali v hiši najuglednejšega trgovca v Celeji take stvari brez kazni. Najbolje bo, da se delam mirna in čakam, je pomislila.

Kmalu pa se je spet nekdo priplazil v prostor in počenil k njej. Neka roka jo je skoraj igrivo potrepljala po laseh in po licu,

kakor da mu ugaja dotik njenih bujnih, odisavljenih las in mehke polti. Spoznala je isto roko od prej.

»Pusti me«, je zakričala Secundina, ki jo je strah ob tem dotiku skoraj čisto minil. Ženski nagon ji je povedal, da ji od te roke ne preti več smrt. Trdi žulji velike dlani, ki je drsela čez njen obraz, so ji povzročali prijeten in pomirljiv občutek. Ta žuljava roka je bila roka kmeta ali vojščaka, ne pa roka morilca.

Oni ji je na kratko nekaj dejal — zdaj je že vedel, da ga ne more razumeti — in ji potipal vezi, če niso zrahljane; pri tem ji je sam rahlo zrahljal vrv, da bi je ne tiščala. Nato jo je prijel čez ramena in pod kolena, jo vzdignil in se previdno napotil z njo proti vratom. Po dotiku je čutila, da je oblečen v ovčje kože, in od nje ga je vel oster vonj po konjih, ki ni bil prijeten njenemu občutljivemu nosu. Po tem dotiku in vonju pa je tudi takoj spoznala, da ni suženj. Sužnji niso dišali po konjih in niso hodili oblečeni v kože. Mladi moški, ki jo je nosil, je spet z nogami odsunil nekaj vrat, dokler se ni znašla v veliki sobi, ki je služila neporočeninim moškim sužnjem Avreliusa Bassusa za spalnico. Prostor je bil razsvetljen od nekaj oljenk in nabito poln. Čudni ljudje so sedeli na tleh in na pogradih, vsi oboroženi z meči, sulicami, sekirami in nekateri tudi z loki. Mnogi so bili oblečeni v kratke ovčje kožuhe, nekaj jih je imelo oklepe, vsi pa so imeli na glavah čelade.

»Barbari!«, se je zavedla Secundina in se nehote stisnila k mladeniču, ki jo je nosil, kakor da išče pri njem zavetja in kakor da je različen od drugih. Zdelo se ji je, da bo omedlela od strahu, a hkrati je vendar začutila tudi radovednost. »Takšni so torej ti barbari!« je pomislila. »A kako da so že v mestu?«

Mladenič jo je položil na tla pred starejšega, močnega, koščenega vojščaka z dolgimi brki in z lepšim orožjem in čelado, kakor so jih imeli drugi. Sedel je na pogradi in držal med kolena meč, velike zagorele roke pa je imel sklenjene na ročaju.

»Tu je dekle«, je rekel oni, ki jo je prinesel, česar pa ona ni razumela.

Secundina si je skušala najti dostojno držo, sedeč na tleh; trudila se je, da bi podvila noge pod sebe, kar se ji je le s težavo posrečilo, ker si ni mogla pomagati z rokami, privezanimi k telesu. Polglasni pogovori v sobi so umolknili. Vsi so jo radovedno gledali. Ona pa si je tudi začela radovedno ogledovati obraze okrog sebe. Ni se začudila, ko je zagledala poleg poveljnika Avreliusa Bassusa, ki si je zaskrbljeno podpiral glavo z rokami in jo gledal, kakor da se ne more spomniti, odkod jo pozna. V njegovem izrazu je bilo nekaj zmedenega.

Secundina se je spomnila, s kakim naročilom je prišla, ne da bi pomislila, da je postalo zdaj nesmiselno.

»Gospod«, se je oglasila, »moj gospodar, Cupitus Cupitianus, me je poslal k tebi, da pozvem, kako da te ni bilo k njemu.«

»A, Cupitusova osvobojenka si, saj res,« je zamrmral trgovec. Nato je molčal kot prej, strmeč v tla.

Secundina se je spet ozrla naokrog in opazila zvezane sužnje, ki so ležali na tleh med sedečimi barbari. Eden je ležal ob zidu z obrazom obrnjenim v tla in s čudno skrčenimi nogami. Glavo je imel v krvavi luži. Secundina se je z grozo obrnila proč in ni več pogledala tja.

»Čigava si?« jo je s surovim glasom vprašal poveljnik. Govoril je smešno spačeno latinščino, a Secundini, ki se je drugače tako rada smejala, zdaj ni bilo do smeha.

»Osvobojenka gospoda Cupitusa Cupitiana sem«, je rekla.

Oni je surovo stresel Mezopotamca.

»Je to oni poveljnik?«, je vprašal.

Trgovec je medlo pokimal.

Poveljniku se je razvedril obraz.

»Dobro«, je rekel. »Pokazala nam bo pot v njegovo hišo in kje ima skrite svoje zaklade. Tam bo plena! Dobro si napravil, Pribina, da je nisi preveč vsekal po glavi.«

polno trditev, ki kar kličejo po polemiki. Tu seveda ni mesta za to. Da v dokaz navedem samo zanimivost, da je Finžgarja rešil pred Dachauom ob času nemške zasedbe Kulturbundovec dr. Lukman, da pa mnoge, ki jih Finžgar zelo grdo označi, ni rešil nihče in so v Dachauu pomrli najstrašnejše smrti.

Tako bodo Finžgarjevi Spomini potrebni kritične osvetlitve zgodovinarjev in živih prič. Ne dvomim, da se bo to tudi zgodilo.

Finžgarjeva »Leta mojega popotovanja« odgrinjajo zastor preteklosti, ki blebi v našem spominu. Oživljujejo in pojasnjujejo marsikaj in bodo dragoceni vir kulturnemu zgodovinarju. Govore o Finžgarju, njegovih težavah in življenjskih doživetjih. O težavah, ki jih je imel predvsem v mladosti. Kdo jih nima! Knjiga pušča vtis, da se je v množici duhovnikov, javnih delavcev, ljudi, obteženimi z zmotami, s čudaštvom, z napakami in slabostmi, on povsem razlikoval in da je delal vedno vse prav. Ta vtis malce odbija.

Kljub tistemu Finžgarju, ki ga občudujemo kot pisca romana Pod svobodnim soncem, Dekle Ančke, Stricev in še vseh njegovih zares lepih del, se utrjuje prepričanje, da so posebno še Spomini potrebni zares kritične in stvarne presoje.

Kljub temu pa se zavedam, da je Finžgar v tej zadnji knjigi povedal toliko, kot bi noben drug pisatelj v današnjih razmerah ne mogel. Zato je kljub vsemu njegova knjiga »Leta mojega popotovanja« dragocena. Gotovo pa je v Finžgarjevem spominu še toliko zanimivega, da bi mogel napisati novo knjigo, ki bi prvo dopolnila in bi bila po obsegu še večja.

Jože Peterlin

IVAN THEUERSCHUH: »SONCU NAPROTI«

Duhovska zveza v Trstu je izdala novo zelo koristno knjižico »Soncu naproti«. Spisal jo je prof. Ivan Teuerschuh. Knjižica je nadaljevanje, ali bolje dopolnilo knjižice »Dekle in fant«. Pisatelj je hotel pokazati na one nadnaravne motive in sredstva, ki naj mlademu človeku pomagajo do urejenega telesnega in duševnega zorenja. Posebna vrednost knjižice je v tem, ker se je pisatelj potrudil, da je vsako trditev razložil, dokazal in utemeljil s primeri iz praktičnega življenja. Dodatke se vseh vprašanj, kolikor skromen obseg knjižice dopušča.

Menda je to prvi poskus pri Slovencih, da laik napiše, kako sodi o nadnaravnih sredstvih pri vzgoji in samovzgoji. Škoda, da ni Duhovska zveza izdala obeh knjižic skupaj, ker bi tako imeli danes lepo in koristno vzgojno knjižico.

S. Z.

KONCERT GLASBENE MATICE

Prvega marca je Glasbena Matica v Trstu priredila koncert.

Lahko bi napisal strogo sodbo o orkestru, zboru, o solistih... a pomisliti moramo, kakšne so glasbene razmere na Primorskem. Žal se je »glasbeni čas« ustavil pri nas: ostali smo nekje tam v 1910. letu, torej še vedno v čitalniški dobi, medtem ko so drugi okrog nas že veliko naprej.

V takih okoliščinah ima Oskar Kjuder to težko delo, da orje ledino. V tem smislu moramo razumeti navdušenost občinstva pri dru-

gem delu, predvsem pri pesmi »V boj, v boj«, ne pa pri prvem, ki se nam je zdel le preveč sličen glasbeni produkciji: izvajali so ga še neformirani in premladi (čeravno dobro obetajoči) solisti Žarko Hrvatič - violina, Andro Vuga - oboa in Tatjana Uršič - klavir. Drugi del pa je bil precej anahronističen.

Malenkostno vlogo so imeli v tem večeru pevci - solisti: Miro Čuk, ki ima prijeten bariton, Elvira Piščanec, ki je pokazala lep napredek od »Planinske rože« ter Renato Kodermac.

V prvem delu so izvajali Händla in Haydna, v drugem pa Zajčev finale in duet iz opere »Nikola Šubić Zrinski« ter orkestrirano Vrabčovo Bilečanko. Spored torej, ki je obsegal skladbe od živečega tržaškega skladatelja, preko Zajca, ki je umrl 1914. leta do nemških klasikov.

Bil je to zahteven spored. Zato velja priznanje izvajalcem posebno dirigentu.

Dušan Jakomin

THORNTON WILDER: »NAŠE MESTO«

Premiera SNG 8. marca 1958

Med mnogimi poizkusi, prinesiti v sodobno dramaturgijo nekaj, kar bi razgibalo monotono in razbilo stereotipno tradicijo, je brez dvoma Thornton Wilder s svojo igro »Naše mesto« našel najbolj posrečeni prijem. Pisatelj glasnik je režiser, ki odgrinja zastor pred občinstvom, da razkriva usode in življenje ljudi, vabi v najskritejše odtiske njihovega doživljanja in čustvovanja. Odkriva življenje družine Gibbove in družine Webbove in še vseh drugih, ki se srečujejo z njima v »našem mestu«. Wilder jih kliče pred nas in zapleta v pogovor in ko se zdi, da so nam odkrili svoj svet mladosti, zrelosti in smrti, se umakne in nas pusti, da razmišljamo dalje sami.

Wilderjeva igra je tedaj po tematiki in problematiki globoka analiza življenja, po oblikovni strani pa izpeljana neusiljivo in svojsko, tako da gledalca pritegne in ne izpusti njegovega zanimanja do konca. Vodi ga od tihe intimnosti srca, preko življenjske stvarnosti in neizprososti, pa do strahotne veličastnosti smrti. Pisateljeva misel se dotika sleherne stvari, še tako majhne in nezatne. In v tem odnosu zazveni poezija svojo intimno pesem. Vsa drama, kajti kljub vsemu je to le drama, vodi k razmišljujoči misli, od kod in kam? Klasično katarzo je tedaj Wilder nadomestil z učinkovitejšim lastnim glasom in lastnim spraševanjem, ko govori po režiserju. In ničesar si človek ne želi: ne dramskih spopadov, ne pogumnih junakov; ta izrez iz življenja je pretresljiva zgodba in katarza slehernika izmed nas.

Režiser Jože Babič je to težko in delikatno Wilderjevo zamisel pripravil in sam kot režiser na odru, med scenami interpretiral. Režiser je ubral predstavo na nekako tri akorde: na realistično pesem stvarnosti, na poezijo mladosti in na recitativ simbolike na pokopališču. Sredi nekje je režiser sam, ki je bil zelo naraven in nevsiljiv, morda malce tih na nekaterih mestih, nekoliko negotov v nekaterih prizorih kar zadeva besedilo, tu in tam premalo neposreden. Vendar je v njegovi besedi sugestivna moč.

Jože Peterlin

»Škoda bi je bilo«, je rekel Pribina. »Ali ni čedno dekle? Že v temi se mi je zdelo. Samo rada klepeta.« Dopadljivo jo je pogledal.

»Ho, ho ho, se je že zagledal vanjo!«, so se zakrohotali možje. »Pribina, to vam je tič! Komaj je postavil nog v Celejo, si je že našel nevesto.«

Secundina ni razumela drugega, kot da govore o njej, kar ji je bilo všeč, in da je njenemu mlademu ugrabitelju ime Pribina. Zdaj si ga je ogledala iz očesnega koticčka. Bil je srednje velik, močan plavolas fant, močno zagorelega, čednega, rahlo kozavega obraza, ki ga je nekoliko kazila dolga brazgotina na ličnici, kakor od meča. Toda ko se je spet ozrla vanj, se ji je zadel njegov obraz prav zaradi brazgotine še bolj moški in prikupen. Če bi se večkrat obril, pa bi tudi nič ne škodilo njegovi lepoti, je pomislila. Prirojena kočetnost je spet zmagovala v njej.

Polglasni pogovori v sobi so se spet razvneli. Barbari so bili očitno dobre volje in prijetno razburjeni. Nekateri so si z dolgimi noži rezali sir ali prekajeno meso.

Nenadno so odletela vrata in v temni odprtini se je pojavil barbar z golim mečem v roki.

»Se že bijejo!«, je zavpil.

»Ven!«, je zapovedal Čuk in mirno vstal. Udaril je Mezopotameca s pestjo po glavi, da se je zvrnil nazaj na pograd.

»Pazi, da ne pobegnejo!«, je naročil Čuk enemu izmed svojih ljudi in z dolgimi koraki stopil za drugimi, ki so se že zdrenjali iz sobe. Čez nekaj hipov je zavlada v hiši Avreliusa Bassusa tišina, ki jo je prekinjalo le stokanje nekaterih ranjenih ali morda umirajočih sužnjev in njihovega gospodarja.

***

Ko se je Cupitus Cupitianus vrnil na trg, kjer je taborila milicija, je našel le nekaj desetini ljudi, ki so stali v gruči, nekam potrti in mračni.

»Kje so drugi?«, je vprašal v neprijetni slutnji.

»Pobrisali so jo, gospod«, je odgovoril nekdo nekam besno, kot da govori s stisnjenimi zobmi.

»Pobrisali, kam?«

»Domov, žene stražit, gospod!«

»Šališ se, človek!«, je jezno zaklical decurion in vzdignil roko, da bi ga udaril, pa se je pravočasno premagal.

»Ne šalim se, gospod! Pobegnili so in se poskrili. Ostali smo le mi, kar nas je tukaj.«

Decurionu je bilo, kakor da ga je nekdo tresnil po glavi. Vedel je, da meščani niso navdušeni za boj, a kaj takega vendarle ni pričakoval. Začutil je, kako mu sili kri v glavo od onemogle jeze in sramote. Če bi mu bil v tem hipu padel v roke kateri od pobeglih, bi ga bil najbrž ubil. Ozrl se je naokrog in v šibki mesečini je zagledal kameniti tlak posejan z orožjem, prevrnjenimi vinskimi vrči, črepinjami in slamo. Prišlo mu je na misel, da bi poslal nekaj preostalih ljudi iskat pobegle, pa se je zavedel, da nima pomena, ker bi jih ne mogli prisiliti, da se vrnejo, samo po nepotrebnem bi razkropil še te zveste ljudi in jih izpostavil nevarnosti, da jih pijani skrivači zahrbtno pobijejo. Razen tega bi mu s takimi strahopetnimi ljudmi ne bilo nič pomagano. Pamet mu je pravila, da se tu ne da ničesar storiti. Vedel je, da ljudje niso sami krivi svojemu nevrednemu strahu pred bojem, v katerem bi morali braniti lastno zemljo, svobodo in imetje. Že rodili so se pod tujim gospodarjem in tudi njihovi predniki so bili že dolga stoletja rimski podložniki, brez besede v lastnem domu. Zato se je v njegovem ljudstvu že davno izgubil moški ponos. Odvadilo se je samostojnega odločanja. Ni poznalo več samozavesti in odločnosti v nastopu za lastne pravice in velika večina med njimi se svojih pravic sploh ni zavedala.

Cupitus Cupitianus je boleče začutil, kako sam je v tej usodni uri; tudi med prijatelji nihče ni vsega tega tako jasno občutil kot

on. Vsa stvar jih ni tako globoko bolela. To je velikokrat spoznal. V tem hipu se mu je občutek odgovornosti za usodo noriškega ljudstva izpremenil v nezno breme, pod katerim je notranje omahnil. Bilo ga je sram propalosti drugih in lastnega položaja kot njihov voditelj. A še nikoli tudi ni tako pretresljivo občutil svoje ljubezni in svojega usmiljenja do ubogih rojakov.

Nekaj časa je stal kakor omamljen. Nato pa je zbral svojo voljo in stopil h gruči preostalih ter jih skušal v temi prepoznati. Bili so znani in neznani obrazi, med njimi tudi nekaj Rimljanov, kar ga ni začudilo. Ti ljudje so bili vajeni braniti svojo svobodo in svoje imetje. Šel je od moža do moža in vsakega prijateljsko potrepjal po ramenu, kakor da ga skuša s tem bolj povezati s seboj in svojo stvarjo.

Ni še prišel do zadnjega, ko je zadonelo naglo približujoče se peketanje dirjajočega konja. Langobardski jezdec je prihajal v skoku, skočil s konja in se mu približal.

»Gospod, naš poveljnik ti sporoča, da bomo zdajle udarili. Prosi te, da bodi na vse pripravljen. Če bo treba, naj mu milicija pri-skoči na pomoč.«

»Milicije ni več«, je rekel Cupitus Cupitianus. »To je vse, kar je ostalo od nje.« Pokazal je na četico. »Povej svojemu poveljniku, da ljudje nimajo dovolj poguma za boj. Naj odloči, kar se mu zdi prav.«

Langobard je spet v skoku odjahal. Kopita njegovega konja so kresala iskre na kamenitem tlaku. Peketanje je nenavadno močno odmevalo po tihem mestu, a je kmalu zamrlo v labirintu ulic.

Decurion se je naslonil na sulico, ki jo je pobral s tal, in čakal. Mislil je na Magono, na mrtvo ženo, na usodo svojega ljudstva in na smrt. Če bi ne bilo Magone, bi si bil želel smrti. Skušal je moliti, a med molitev se mu je vsiljevalo tisoč misli.

Kmalu se je spet zaslislalo peketanje dirjajočega konja.

»Poveljnik je odločil, da bomo vseeno udarili. Sporoča ti, da napravi, kar se ti zdi potrebno. Z barbari bomo opravili že mi sami,« je povedal langobardski jezdec.

Decurionu se je zdelo, da zveni iz Langobardovih besed prezir. Zdajle bi ne smeli udariti, mu je prišlo na misel, stvar je preveč tvegana, ker bo ostalo mesto skoro brez posadke. Toda iz Erikovega sporočila je čutil kljubovalnost in ponos, zato je obdržal svojo misel rajši zase.

»Prav!«, je rekel. »Pozdravi poveljnika in reci, da mu želim mnogo sreče!«

»Bom sporočil, gospod!«, je odvrnil Langobard in odjezdil.

Kmalu potem, ko se je peketanje njegovega konja izgubilo v daljavi, se je zaslislalo grmenje konjenice, ki se je valila po kamenitem tlaku skozi mestna vrata, in nekaj hipov nato sta se že oglasila kot odmev daljne grmenje in bojni krik slovenske konjenice, ki je udarila Langobardom nasproti. Trčenje obeh konjenic je napolnilo temo s presunljivim, grozotnim žvenketanjem in hrupom, da so se ljudje v mestu, ki so bdeli za zapahnjenimi vrati, zgrozili. Otroci so se prebudili od nenadnega hrupa in ženske so zajokale ter se prekrizale. Može je vrglo k vratom. Začeli so jih nanovo utrjevati. Duhovnika v cerkvi sta začela kljub utrujenosti spet glasno moliti in ljudje, ki jih je bila še vedno polna cerkev, so jim ihto odgovarjali.

»Zastražimo mestna vrata in obzidje!« je zapovedal decurion in odkril na čelu svoje četice proti vzhodnim mestnim vratom. Skoraj so že dospeli do njih, ko je nenadno planil nanje Čuk s svojimi ljudmi. Boj je bil kratek. Iznenađeni decurionovi miličniki so popadali, še preden so se utegnili prav postaviti v bran. Med prvimi je padel sam decurion. Hrup boja pa je utonil v hrumenju konjenic, ki sta se le nekaj sto metrov od mestnih vrat zagrizli druga v drugo in se vrteli v svetlobi zvezd po polju kot dve velikanski kači, ki se bojujeta na življenje in smrt. S sveže zoranih njiv, ki so jih teptali konji, se je kmalu dvignil ogromen oblak prahu in ju zagrnil.

Zora Piščančeva

»Dom v tujini« je letošnja večerniška povest goriške Mohorjeve družbe, ki jo je napisala Zora Piščančeva. S svojo kvaliteto je knjiga pripomogla, da je bila vsa naklada založbe v kratkem razprodana. Obiskal sem pisateljico — sodelavko »Mladike«. V majhnem uradu dela in živi za lepo in plemenito tiskano slovensko besedo. Eno samo okno odpira pogled v porajajočo se pomlad. Nekatere zadaj se dviga v nebo Sv. Gora. A ona je vsa zazrta v račune, v vprašanje, kako bo podjetje zvozilo.

Vidite, z računi se ukvarjam. To delo je daleč od literature.

Kako morete sploh pisati ob raznih računih? Je Vaša zadnja povest nastala v tej sobi?

Zato sem jo pisala tako dolgo. Začela sem jo pisati že 1952 leta. Končala sem jo v maju 1956. Ob tem delu je pač počasi zorela.

Ste jo takoj namenili Mohorjevi družbi? Najprej sploh nisem mislila, da bo kdaj tiskana. Pisala sem jo, ker sem nosila tiste ljudi in njihovo usodo v sebi in so mi bili tako dragi.

Ali je v povesti mnogo avtobiografskih dejstev?

Nekaj gotovo. Vendar ne toliko kot ljudje včasih mislijo. Saj so mi nekateri rekli, da ne bi smela obešati na veliki zvon domačih družinskih razmer. Nisem jih. Ljudje ne ločijo, kaj je povzeto prav iz resničnega življenja in kaj pisatelj vsemu temu doda. Gotovo je, da se vse, kar sem pisala, ni pri nas zgodilo. Pač pa mi je bila usoda naše družine nekako ogrođje za zgodbo.

Vaši junaki so doživeli mnogo nesreč in zdi se, da jih je čakalo kar preveč trpljenja.

Vam se tako zdi. Tudi kritike moje povesti govore tako. Veste, tudi jaz bi jim rajši nudila več sonca in smeha in sreče. A ni bilo mogoče. Tako je. Toda, reči sem hotela: Saj ti moji ljudje so znali vse to trpljenje prenesti. Oklepali so se vere v življenje. Meni so ljubši kot pa da bi jim bila pot z rožami posuta, pa čeprav bi jim to privoščila.

Ste zadovoljni, da je povest izšla?

Večkrat mi je bilo že žal prav zaradi ljudi, ki so tiščali vame, ali je bilo res tako v naši družini kot sem napisala. Niso me prav razumeli. Vesela pa sem, da je povest izšla pri Mohorjevi družbi in vesela, če je prinesla v naše domove nekaj spoznanja, kako nekaj neskončno lepega je domovina in materina beseda in kako nekaj veličastnega in odrešujočega je odpoved in žrtev.

Jože Peterlin

Prof. Urbani

O NAŠIH ODDAJAH DANTEJA

Dr. Umberto Urbani, profesor na slavističnem oddelku tržaške univerze, je eden tistih italijanskih slavistov, ki informira in posreduje italijanskemu narodu slovensko književnost v zelo dobrih prevodih in informira italijanski kulturni svet o slovenskem kulturnem stanju in rasti.

21. marca je napisal v »Il Corriere di Trieste« kratek, a dragocen prikaz prevodov Danteja v slovenščino. S preteklim mesecem je namreč začel radio Trst A oddajati v Gradnikovem prevodu Dantejev Pekel, kot smo že v Mladiki poročali. Ko se prof. Urbani zelo laskavo izrazi o naših oddajah in omeni 3000. oddajo Radijskega odra, se dalj ustavi ob slovenskih dantologih. Tu navaja različne prevajalce, ki so skušali čim lepše prevesti Dantejevo nesmrtno umetnino v slovenščino. Potem prof. Urbani ugotavlja, da je pač zadnji prevod Alojza Gradnika, ki prihaja zdaj preko radijskih valov naše postaje prvič v javnost, najboljši in najlepši. Nato navaja še strnjeni pregled Gradnikovih prevodov iz italijanščine.

Tudi ta kratek prikaz kaže prof. Urbanija kot zelo razgledanega poznavalca slovensko-italijanskih literarnih in kulturnih stikov.

Jože Peterlin

SLIKAR LOJZE SPACAL pred mikrofonom

Urednik naše radijske postaje je povabil slikarja Lojzeta Spacala pred mikrofonski preden bo odšel iz Trsta na svoje razstave. Iz razgovora pred mikrofonom, iz obiska v njegovem ateljeju in razstav vedno bolj spoznavamo Spacalovo neumorno delavnost.

S poti na Kras, ob morju, po mestu in iz daljnih poti v Makedoniji, v Parizu in drugod prihaja slikar z vtisi, z bežnimi črteži, ki dobivajo v ateljeju dokončne podobe. Nastajajo veliki barvni lesorezi, čudovite grafike, oljne slike... njegova delavnica se spreminja v poezijo barv in ritma.

Povabljen je bil na biennialo v Benetke, kjer bodo razstavljali najboljši in največji mojstri. A preden odide, je razstavil še v Trstu svoja dela. Od tod bodo romale njegove slike v Milan in Rim na razstavo.

Delo umetnika osrečuje. Zato nemirno hiti z rahlim nasmeškom po nujnih poteh, potem se vrača v svoj atelje. In vendar ni nikdar tako zaposlen, da bi ne bil ljubezniv in pripravljen vsak trenutek govoriti o umetnosti.

V vseh naših domovih morda še ne razumejo povsem moderne abstraktne umetnosti, ki jo zastopa slikar Spacal. In vendar bi rada Mladika, ki najde pot tudi v naše vasice, izrazila, da smo Slovenci veseli uspeha svojega umetnika. Ime naše male domovine nosi iz Trsta v velika italijanska mesta, v Francijo, Nemčijo, daleč na sever...

APRILSKI SPORED POD DROBNOGLEDOM

DRAME

BOGU PODOBNI (Antonio Galeazzi). Drama močnih notranjih konfliktov, razklanosti med večnostjo in zemljo. Nenavadno močni ženski liki, posebno matere. Na sporedu je 2. aprila, ob 21 uri.

PROCES. Delo, ki ga je napisal znani slovenski dramaturg Ivan Mrak, je po vojni izšlo v majhni nakladi pri celjski Mohorjevi družbi. Naslanjajoč se na svetopisemsko temo rešuje probleme človekove notranje sprostitve in prečiščenja. (4. IV. ob 18.)

VELIKA NOČ. Ta Strindbergova drama je tipična severnjaška igra, v kateri se resničnost in pravljica tesno prepletata med seboj. Ima močno socialno noto. (6. IV. ob 17.)

BENESKI TRGOVEC, pretresljiva drama Williama Shakespeara (7. IV. ob 16.30.)

DOM IZ SANJ. Napisal Carlo Bertolazzi. Gre za življenjsko zgodbo nekega borznega prekupčevalca. Življenje, zgrajeno iz samih načrtov in sanj, se slednjič brezuspešno razblini. (9. IV. ob 21.)

SVITANJE. Pisatelj Stanko Kociper je šel po snov za to tridejanko v najaktualnejše okolje: med atomske znanstvenike in med mednarodne vohune. Dejanje se odigrava v ZDA in je izredno napeta zgodba o izmikanju atomskih tajnosti. Kot zanimivost lahko še povemo, da so igro z velikim uspehom predvajala tudi španska gledališča v Argentini. (13. IV. ob 17.)

TESTAMENT. Napisal Ivan Rozman. Zgodba se nekoliko naslanja na istoimensko Kersnikovo delo, le da je obdelana moderneje in z drugačnega vidika. Prva oddaja v tržaškem radiu. (16. IV. ob 21.)

URA SE JE USTAVILA (Edoardo Anton). Ponovitev. Psihološko zelo razgibano delo, ki ga kot gost režira Balbina Baranovič-Battellino, vodja Eksperimentalnega gledališča iz Ljubljane. Posebej opozarjamo poslušalce na izredno karakterno vlogo Stane Oficije. (20. aprila, ob 17. uri.)

MERCADET. Napisal Honoré de Balzac. (23. aprila, ob 21. uri.)

RAZVALINA ŽIVLJENJA. To Finžgarjevo delo, ki je skoraj klasičen primer polpretekla ljudske igre, pozna že domala vsakdo. Včasih pa je prijetno spet osvežiti — stara poznanja. (27. IV. ob 17.)

MOŽJE. Napisal Achille Torelli. (30. aprila, ob 21. uri.)

Vse te igre, razen Shakespearovega »Beneškega trgovca« (SNG), igra Radijski oder.

DRAMATIZIRANE ZGODBE

PRVI GREH. Delo velikega dramskega mojstra Lope de Vege je svojska obdelava svetopisemske zgodbe. (5. IV.)

DIKTATOR ZA ENO NOČ. Napisal Saša Martelanc. Surrealistična šala z neobičajnim zaključkom. (12. IV.)

NIČ. (19. IV.)

VSE. Oboje napisal Gino Rocca. Poslušalцем nočemo o tem povedati ničesar. Prepuščamo vsakomur veselje, da sam odkrije, kaj se skriva za tema nenavadnima naslovoma. (26. aprila.)

Vsako soboto začno dramatizirane zgodbe ob 21. uri.

OTROSKE ODDAJE

BELE OVČKE. Napisala Lojzka Peterlinova. Velikonočna kraška legenda za mlada srca. (5. IV.)

JANKO IN METKA. Že močno poznano pravljico je za radio priredil Drago Petkovšek. (12. IV.)

DESETNIK IN SIROTICA. Napisal Vilko Cekuta. (19. IV.)

HISICA OB GOZDU. Napisala Vida Taufer in pred kratkim preminula pesnica Lili Novy. (26. aprila).

Vsakokrat začno oddaje ob 18. uri.

Redno bodo tudi na sporedu kratke oddaje »Pisani balončki«, in sicer 1., 8., 15., 22. in 29. aprila, vselej ob 18.30 uri.

ZANIMIVOSTI V RAZLIČNIH OBLIKAH

OBLETNICA TEDNA: »Pred 25 leti je Hitler postal diktator«. (1. IV.)

ŠIRIMO OBZORJA: »Znamke govore« in »Moj dom je Evropa« (vsak torek). — O priljubljenosti te oddaje med mladino pričajo številna pisma, ki jih pošiljajo mladi poslušalci. To vrsto oddaj še dalje vodi Drago Štoka.

ILUSTRIRANO PREDAVANJE: Skozi ves april bo na sporedu nadaljevanje zanimivega ciklusa s skupnim naslovom »Iz arhivov kriminalne vede«. V tej seriji je na spreten in lahko razumljiv način prikazano zakulisje tiste ustanove, pred katero ima človek nekaj prirojen strah, ki mu pa tudi zagotavlja mirno spanje — namreč policije. Naslovi posameznih predavanj (v dramatisirani obliki) pa so naslednji: Ponarejanje listin (10. IV.), Balistika (17. IV.) in Sodna kemija (24. IV.). Začetek ob 21. uri.

ZNANOST IN TEHNIKA: »Svetovna razstava v Bruslju« (11. IV. ob 19,10)

KNJIZEVNOST IN UMETNOST

RAZTRESENO CVETJE LIRIKE: V aprilu bodo na sporedu trije nizi pesmi: Pesmi o minljivosti (14. IV.), Večerne pesmi (21. IV.) in Jesenske pesmi (28. IV.)

Začetek vsake oddaje: približno ob 22. uri (po drugem dejanju opere.)

SODOBNA KNJIZEVNOST IN UMETNOST

Kamala Markandaya, »Nektar v situ«. Poročilo o tem najnovejšem delu indijske književnosti. (14. IV.). — Slavko Grum, »Goga, proza in drame«, (21. IV.). — Bruno Forti, »Rdeči maček«. Ocena dela, ki je dobilo letošnjo nagrado »Bagutta«. (28. IV.)

Začetek vsakega poročila: približno ob 21. uri (po prvem dejanju opere.)

MNENJA PRETEKLOSTI IN SEDANJOSTI

Aprilski spored obsega tri tehtne razprave iz slovenske literarne zgodovine:

»J. Stritar, literarni vzgojitelj in umetnik«. (10. IV.). — »S. Gregorčič ali zgodba o nerazumevanju« (17. IV.). — »Dvig in padeč Antona Aškerc« (24. IV.). Vedno ob 22. uri.

NOVELE

Ksaver Meško: »Norec« (8. IV.). — Boleslav Prus: »Telovnik« (15. IV.). — Merimée: »Matteo Falcone« (22. IV.). — Gogolj: »Strašna roka« (29. IV.).

Razen prve, domače novele, so vse ob tej priložnosti prvič na sporedu in sploh prvič prevedene v slovenščino, in sicer prva iz poljščine, druga iz francoščine, tretja iz ruščine. Začetek ob 22. uri.

DANTE: BOŽANSKA KOMEDIJA - PEKEL. V aprilu bodo na sporedu 9., 10. in 11. sprev. Oddaje so vsak petek, ob 22. uri.

Lojze Potokar

član ljubljanske Drame, ki nastopa pogosto tudi v jugoslovanskih filmih, je dobil letošnjo Prešernovo nagrado za najboljšo vlogo Sokrata v »Poslednjih dneh Sokratovih«. V isti vlogi je Lojze Potokar gostoval tudi na naši tržaški radijski postaji. Skupno s člani Radijskega odra in v režiji Balbine Baranovič Battelinove je drama dosegla tudi pri naših poslušalcih zelo močan vtis.

(Lojze Potokar v »Revizorju«)

VELIKONOČNI SPORED

Kakor je bil zadnji božični program na našem radiu bogat, tako obeta biti tudi velikonočni. Poslušalci bodo gotovo tega veseli, saj pomenijo za slovensko ljudstvo prazniki še vedno nekaj najlepšega v vsem letu. Tiste dni poslušamo tudi radio več kot običajno. Zato je prav, da radio tiste dni svoj program prazniško zamisli.

V sredo bo že predavanje prof. Theuerschuha z naslovom »Trpljenje in vstajenje v družini« uvod v prazniško razpoloženje. V četrtek pa nas novela Ivana Cankarja »Četrta postaja« naravnost povede v križev pot, da se srečamo s Kristusovo materjo. V postnem predavanju razmišlja dr. Janez Vodopivec o križanem Kristusu, najpopolnejšem vzgledom ljubezni do Boga in do človeka. Malo kasneje pa nas vodi ilustrirano predavanje do razumevanja Da Vincijeve Zadnje večerje.

V petek govori prof. Karlo Sancin, kako je velikonočni čas navdihnili skladatelje. Kasneje pa bomo lahko poslušali Mrakovo velikonočno dramo »Proces«.

V soboto govori ing. M. Pavlin o Gospodovi žrtvi in vstajenju v raznih podobah in kipih. Ob 16. uri bo na vrsti Tolstojeva novela »Srečka«. Zvečer pa bomo slišali lahko nekaj velikonočnih paberkov z naše obale. Tudi otroška igrca »Bele ovčke« ima velikonočno misel. Zvečer je še na programu misterij »Prvi greh« Lepe de Vege.

V nedeljo bo zvenela »Velika noč v besedi, melodiji in poeziji«.

V ponedeljek zaključuje velikonočni spored predavanje prof. Penka: Ptički naznanjajo pomlad. Ob 12. uri pa poezija kraške gmajne in zvečer Beličeva novela »Orač«.

DOM IN VZGOJA

SESTANEK S POSLUŠALKAMI je vsako soboto ob 19.15.

ŠOLA IN VZGOJA je na sporedu ob sredah, in sicer ob 19.15.

BREZOBVEZNO se imenuje oddaja, ki je na sporedu vsak dan ob 11.30. Do dvanajstih si izmenoma sledijo po ena plošča in po ena zanimivost od vsepovsod. Oddaja, ki bo dne 1. aprila že dvainsedemdeseta, je prav posrečena in zanimiva. Traja do dvanajstih, ko je redno desetminutno predavanje. Nekaj naslovov teh opoldanskih predavanj v aprilu: »Najskrivnostnejša gora na svetu«, »Ornitolog v jetniški celici«, »Milijonar in anal-fabet«, »Psihologija v službi trgovine« in še nešteto drugih.

GLASBENI SPORED

Ta je, kot vedno, tako obširen in pester, da nam je podrobno našteva-

nje iz tehničnih razlogov skoraj nemogoče. Omenili bomo zato le nekaj oddaj.

OPERE so v aprilu na sporedu štiri, in sicer: »Trubadur« (Giuseppe Verdi - 7. IV.) — »Pepelka« (Gioacchino Rossini - 14. IV.) — »Telefon« (Giancarlo Menotti - 28. IV.) — »Soročinski sejem« (Modest Musorgskys - 28. aprila).

SIMFONICNA GLASBA. Prokofiev, »Romeo in Julija«. Suita (15. IV.) — Beethoven, »Koncert št. 5, opus 73« (22. IV.) — Uroš Krek, »Sinfonietta«. Igra orkester slovenske filharmonije (29. IV.)

KOMORNA GLASBA. Koncert basista Danila Merlaka (4. IV.) — Krumpoltz, »Sonata za flavto in harfo« (11. IV.) — Glazunov, »Preludij in fuga« (18. IV.) — Koncert tenorista Mira Brajnika (25. IV.)

KULTURNI KOLEDAR

15. marca 44 pred Kristusom je bil umorjen v Rimu Julij Cezar.

16. marca 1736 je umrl glasbenik Janez Kr. Pergolesi.

18. marca 1858 je bil rojen v Parizu Rudolf Diesel, ki je iznašel nov tip motorja.

18. marca 1414 je bilo na Gosposvet-skem polju na Koroškem poslednje ustoličenje slovenskega vojvode po starodavnem običaju.

18. marca 1904 je bil rojen pesnik Krasa SREČKO KOSOVEL.

20. marca 1828 se je rodil dramatik in pesnik Henrik Ibsen.

21. marca 1685 se je rodil glasbenik Janez Sebastijan Bach.

22. marca 1832 je umrl nemški pesnik J. W. Goethe.

26. marca 1827 je umrl glasbenik Ludovik Beethoven.

28. marca 1881 je umrl ruski skladatelj Modest Musorgsky.

30. marca 1746 je bil rojen španski slikar Francisco Goya.

31. marca 1737 je umrl matematik, fizik in astronom Isak Newton.

31. marca 1869 je bil rojen književnik N. V. Gogolj.

12. aprila 1848 so »Lublanske Novize« objavile zahtevo po Zedinjeni Sloveniji.

12. aprila 1869 je bil rojen slikar Richard Jakopič, ki je umrl 22. aprila 1943.

SODOBNA POLJSKA KNJIZEVNOST

Pretežni del sodobnega književnega ustvarjanja na Poljskem izraža moralno-politične spremembe, ki so zajele Poljsko od oktobra 1956 do danes. Dela se ukvarjajo z aktualno tematiko, so globoko politična, hkrati pa tudi prežeta z globokim razumevanjem človeških usod.

Med deli te vrste zavzema eno od najvidnejših mest roman Kazimjerza Brandysa »Matī Krolova«, katerega glavna junakinja je delavka Lucija Krol. Roman prikazuje njeno življenje med socialistično zasedbo in v času po osvoboditvi. Skupno s komunistično partijo doživlja vso težo borbe in tragedijo zablod. Njen sin, prejšnji borec, umira v zaporu sedanje Poljske. Knjiga je bila pravi književni dogodek na Poljskem.

Jerzy Andrzejewski analizira v svojem metaforičnem romanu »Mrak pokriva zemljo« moralni problem iz preteklosti. Glavna oseba je veliki inkvizitor Torquemada; dejanje se odigrava v 11. stoletju na Španskem. Roman je v bistvu velika filozofska diskusija o zločinih, do katerih privedejo fanatizem, teror in strah, tako da se čitatelju nehote vsiljuje primera takratnih časov s sedanjimi razmerami.

Nasprotujoče si kritike je vzbudil roman »Naslednji v raj«, ki ga je napisal mladi pisatelj Marek Hlasko. Hlasko opisuje svet, v katerem brutalno vladajo sovraštvo, zaničevanje in prekanjenost. Mali, podli ljudje neusmiljeno davijo in dušijo vse, kar je lepo. Junaki tega romana so mladi ljudje, ki so izgubili vse iluzije in vso vero v vsako vsiljevano ideologijo.

Med ostalimi plodnimi pisci bi bilo omeniti še Stanislava Wygoszkija, ki je objavil knjigo novel pod naslovom »Obcesti«. Pisatelj opisuje vojake, preganjanje ljudi in otroke. Njegove zgodbe, ki se odigravajo večidel za časa okupacije in kasneje, izražajo upanje v zmago pravične stvari in vero v dobroto naroda.

»Skrajni estetizem« ali »modernizem« zlasti zastopata pesnik Julian Przybos in kritik Artur Sandauer.

IZ SVETA LIKOVNE UMETNOSTI

Dozdaj je že petindvajset držav objavilo svojo udeležbo na letošnji beneški umetnostni bienniali. Te države so Avstrija, Belgija, Kanada, Češkoslovaška, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Japonska, Vel. Britanija, Izrael, Jugoslavija, Nizozemska, Poljska, Romunija, Svica in Sovjetska zveza. Te države bodo imele na razstavi lastne paviljone. Avstralija, Brazilija, Ceylon, Kolumbija, Indija, Iran, Tunizija in Turčija pa bodo dobile prostor za dela svojih umetnikov v velikem osrednjem paviljonu.

SLOVENCİ V LIVORNU

»Giornale del mattino«, ki izhaja v Firencah, je prinesel o razstavi slovenskih umetnikov v Livornu poročilo svojega kritika Maria Landija, ki je zapisal med drugim:

»Zaradi posebnosti etničnega in zato tudi duhovnega položaja Slovenije, ki je prav tako blizu kulturnim vplivom Srednje Evrope kakor sredozemskemu vplivu, pričra razstava o najrazličnejših

kozmpolitskih spodbudah, od nemškega ekspresionizma do francoskega impresionizma in končno do opustitve te smeri za lastno, dokončno govornico, v kateri se zaprta in otožna liričnost slovenske pokrajine družī z arhitekturno logičnostjo ali vzornostjo tonov, ki nikoli ne izdaja predstave tistega odmaknjenega občutka stvari, ki se izražajo v odkrivanju posameznega predmeta, osebe, pokrajine ali žalostnega doživljanja. Kakor smo dejali in kakor tudi katalog opozarja, se zaradi prehodnega značaja, lastnega slovenski deželi, ki niha med severnimi meglami in odprtimi sredozemskimi potmi, slovensko slikarstvo in tudi književnost trudita za lastno zaključeno individualnost in nedvomno pogosto dosežeta lasten podarek, kot na primer danes v likovni umetnosti, v kolikor se tiče skladnosti med vsebino in obliko.

Ta umetnost dosega v predstavljanju zamišljene in problematične duše slovenske dežele in njenih ljudi elemente najnovejših in najpomembnejših zaključkov nordijskega in latinskega slikarstva.«

ZA NOBELOVO NAGRADO

V literarnih krogih v Jugoslaviji zadnji čas precej komentirajo kandidature srbskega pisatelja Iva Andriča in hrvaškega pisatelja Miroslava Krleža za Nobelovo nagrado. Za nagrado ju je predlagala, kot znano, Zveza pisateljev Jugoslavije. Uradni predstavniki glavnih literarnih in umetniških ustanov seveda odobravajo to izbiro in poudarjajo njen pomen, kot na primer predsedniki slovenske, hrvaške in srbske Akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar, Marko Kostrenčič in Aleksander Belič. V Sloveniji pa komentirajo predvsem dejstvo, da ni bil izbran kot kandidat za Nobelovo nagrado noben slovenski pisatelj.

RAZSTAVA AVGUSTA ČERNIGOJA

22. marca so odprli v občinski galeriji sodobne umetnosti v Portogruaru — Ponte Molini osebno razstavo tržaškega slikarja Avgusta Černigoja. Razstavlja oljnate slike in grafike v črno-belem, sama nova dela. Razstava bo trajala do 5. aprila.

POD SVOBODNIM SONCEM V FILMU

Filmsko podjetje »Triglav film« je odkupilo pravico do filmanja romana Franca Saleškega Finžgarja »Pod svobodnim soncem«. To bo film mnogih množičnih prizorov; nameravajo ga posneti v barvah in cinemascopu.

DOLINA MIRU

Najbolj uspešen jugoslovanski film je bil lani »Dolina miru«, ki je dosegel priznanje, čeprav le v obliki nagrade glavnemu igralcu, tudi na festivalu v Cannesu. Prodan je bil v deset držav. Jugoslovanske filme pa predvajajo bolj v vzhodnih kot pa v zahodnih državah.

Papež Pij XII.

je obhajal 2. marca svoj 81. rojstni dan, 12. marca pa 19. obletnico kronanja. Ves kulturni svet je v teh dneh občudoval njegovo modro vodstvo Cerkve in njegovo veliko prizadevanje za mir.

»Nobena doba, ki jih je človeštvo preživelo, se nam ne zdi tako odločilna v človeškem razvoju kot sedanja. Ljudje se začenjajo zavedati ne samo naraščajoče medsebojne odvisnosti, marveč tudi svoje čudovite enotnosti. To pomeni, da bo človeštvo postalo čedalje bolj pripravljeno čutiti se Kristusovo mistično telo. Zato bodo pošteni ljudje vedno bolj čutili potrebo po krščanski rešitvi tolikih vprašanj, ki povzročajo zaskrbljenost v svetu.

Kakor v vseh pomladih, tako tudi v tej, ki je pred nami, ne bo manjkalo viharjev in neviht. Za Cerkve se mučenštvo ni končalo; v teh dneh kljubuje neoborožena in neustrašena kot vselej besnemu napadu tistih, ki jo skušajo zadeti z zlobnim podtikanjem, žaljivim sumničanjem in pogosto celo z metanjem blata na njena neomadeževana oblačila.

Mladina — pomlad človeštva in pomlad življenja, ozri se naokrog in postani upanje človeštva in pomlad zgodovine!«
(Iz govora sv. očeta mladini)

POTVORJENI NIETSCHE

Že nekaj let so se pojavljali v svetovnem časopisju glasovi, da je Nietzschejeva sestra Elisabeth po njegovi smrti popačila mnoge njegove zapise po svojem okusu in jih nato objavila kot njegovo literarno zapuščino. Zdaj so dobili ti glasovi potrdilo. Nemški pisatelj Karl Schlechta je objavil v Münchenu obsežen esej, v katerem je dokazal številne spremembe, ki jih je napravila v Nietzschejevem besedilu njegova sestra. In prav te spremembe so bile krive, da je veljal ta nemški filozof doslej za nekakega idejnega predhodnika Hitlerjevega nacionalizma. Schlechta celo navaja v svojem eseu dokaze, da Nietzsche ni mogel trpeti rasističnega mišljenja svoje stre in da se je norčeval iz njega.

Elisabeth Nietzsche se je poročila z zloglasnim rasističnim ideologom svojega časa, dr. Bernardom Forsterjem, in odpotovala z njim v Paragvaj, kjer sta hotela ustanoviti kolonijo čistih arijev, ki bi se bila morala imenovati »Nova Nemčija«. Iz Južne Amerike je pošiljala sestra Friedrichu Nietzscheju številna pisma za finančno pomoč pri tem podjetju, katero pa ji je brat odrekel. Elisabethin mož je končno zaradi finančnih težav napravil samomor, sestra pa se je vrnila. To je bilo leta 1899. Ko je Friedrich Nietzsche umrl, je Elisabeth pripravila mater do tega, da ji je odstopila še svoj del njegovih avtorskih pravic in rokopise, ki jih je hranila, nakar jih je Elisabeth popravila, kakor se ji je zdelo, in jih izdala pod bratovim imenom. Glavni del popačenih spisov je izšel v knjigi »Der Wille zur Macht«. Iz tega razloga Nietzschejeva sestra tudi ni hotela nikoli dati iz rok rokopisov. Niti založniku ni pokazala izvornikov. Pozneje nekoč je pisala Musoliniju, da je »čisto posebej Nietzschejevega duha«. In ko je prišel Hitler na oblast, mu je poslala v dar

Nietzschejevo palico, ki jo je nato Hitler hranil na svoji pisalni mizi.

Karl Schlechta pa je našel med Nietzschejevo zapuščino naslednjo izjavo: »Iz globine srca preklinjam antisemitizem in nacionalistično blaznost, ki sta bolezi stoletja«. Pod to izjavo se je veliki filozof tudi podpisal. In tako ga pač ni več mogoče imeti za filozofskega predhodnika nacionalsocializma.

LITERARNA DELA NA PLOŠČAH

Italijansko podjetje za vrezavanje gramofonskih plošč C.E.T.R.A. izdela od leta 1955 plošče z zbirko »literarnih dokumentov«.

Prve plošče, ki jih je podjetje izdelalo, so vsebovale recitacije Ruggera Ruggerija, D'Annunzijevih in Carduccijevih del ter del Lorenza de Medicija, recitacije Gozzanovih pesmi po Giovanni Scotto in peti spev Dantejevega »Pekla«, ki ga recitira Gassman. Prve plošče so imele 33 urezov majhne oblike. Pozneje je začelo podjetje izdelovati plošče večjega formata, na katerih so bili posneti odlomki Shakespearove drame »Otello«, v interpretaciji Gassmana, Randona in Anne Marie Ferrero; dalje »Pisma na smrt obsojenih pripadnikov evropskega odporiškega gibanja«, ki sta jih brala Foà in Proclmerjeva, ter še razna druga literarna dela.

Dozdaj je izdelalo podjetje precej plošč, ki posredujejo poslušalcu že celo bogastvo italijanske in tuje literature, med njimi tudi nekaj zanimivih dramskih del. Tako je na primer posneta na ploščo Shakespearova drama »Koriolan« v interpretaciji milanskega Malega gledališča. Te italijanske plošče sicer še niso dosegle tehnične popolnosti podobnih francoskih in angleških plošč, vendar pa tudi že ne zaostajajo več mnogo za njimi. Podjetje objublja, da bo v nekaj letih posnelo na plošče vsega Petrarca in vsega Leopardija. Tu-

di pesnik Giuseppe Ungaretti in komediograf Eduardo De Filippo sta objubilila, da bosta sama recitirala svoja dela za snemanje na plošče,

TEMATIKA JUGOSLOVANSKE PROZE

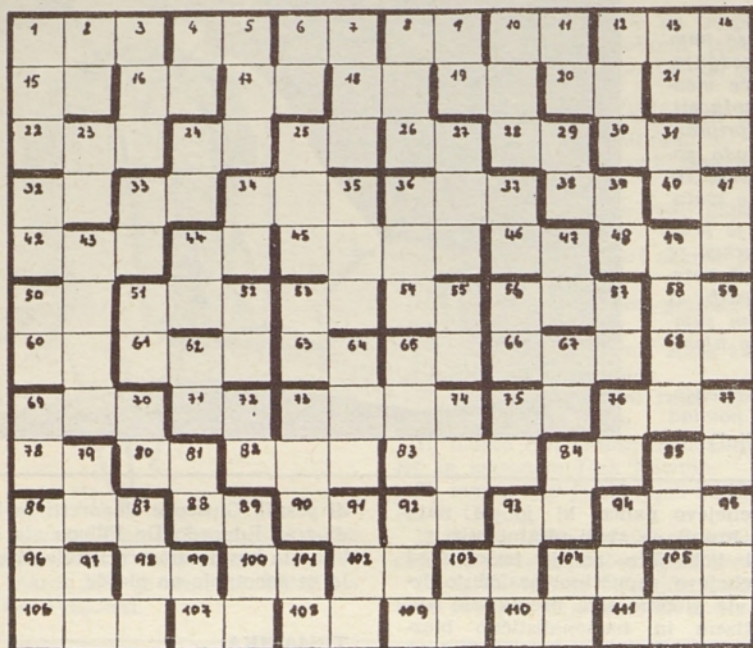
Jugoslovanska literarna kritika se pritožuje, da v pripovedništvu manjka sodobne tematike. V prozi vseh narodnih literatur v Jugoslaviji namreč še vedno prevladuje vojna tematika, medtem ko so zelo redki tisti pisatelji, ki bi se lotevali sodobnih tem. Nekaj takih romanov je izšlo zadnja leta v Sloveniji, a še to so bile bolj povojne kot resnično sodobne teme. Avtorji so namreč v prozi le ilustrirali razne ideološke in gospodarsko-socialne teze režima, kot na primer Miško Kranjec, Manica Lobnik, Ignac Koprivec in še nekateri drugi. To je bil le podaljšek in projekcija partizanske tematike v povojni čas.

Toda v Srbiji in na Hrvaškem še tega ni bilo v toliki meri. Tam se je pripovedništvo vse do zadnjega časa zaustavilo skoro izključno pri partizanski, oziroma pri vojni tematiki. Izšlo je poleg tega še nekaj romanov iz predvojnega življenja, a povojne tematike hrvaški in srbski pisatelji niso videli, ali pa so se je izogibali. Šele zadnji čas je nastopila rahla sprememba v tem pogledu. Tako je na primer izdal srbski pisatelj Mladen Oljača roman »Molitev za moje brate«, za katerega je zajel snov iz sodobnega življenja. V njem je prikazal mlado generacijo, kakor jo on vidi, z dobrimi in slabimi stranmi. Roman je vzbudil precejšnje polemike, ker so nekateri partijski kritiki zanikali, da bi bil glavna oseba romana, mladenič Draško, tipičen predstavnik mlade generacije. Razširil se je celo glas, da je roman zaplajen, kar pa ni bil res. Vendar je to precej pripomoglo, da je roman vzbudil izredno zanimanje.

ZA KRATEK ČAS

KRIŽANKA

(45 točk)

Vodoravno: 1. mlečni izdelek; 4. si-birska reka; 6. italijanska pritrdilnica; 8. junaška pesem; 10. šesta nota; 12. grški bog vetrov; 15. aluminij; 16. igralna karta; 17. vzklík bolečine; 18. diplomatski zbor; 19. pogojna členica; 20. srebro; 21. os. pov. zaimek; 22. klica; 24. staroslovanska pijača, pivo; 25. predlog s tož. in mest.; 26. začetnici koroškega slovníčarja, ki je živel pred 100 leti; 28. oziralni zaimek; 30. kraj pri Mačkovljah; 32. začetnici tržaškega škofa in slov. pisatelja; 33. polno naslovljeni; 34. srbsko mesto; 36. del parnega stroja; 38. natrij; 40. vzklíkemo, kadar nas boli; 42. jarem; 44. turški »fes« brez končnice; 45. mesto Marijinega prikazovanja; 46. svojeróčno; 48. svoj. zaimek za 1. os.; 50. oblika glagola biti; 51. srednjeveška stanovska organizacija; 53. razum; 54. avtomobilska kratica za Verono; 56. vrsta maščobe; 58. oblika glagola jesti; 60. antimon; 61. mi-ganje; 63. »nota utežnih mer; 65. začetni črki pesnika »Dume«; 66. klic na pomoč; 68. Društvo narodov; 69. vpitje; 71. avtomobilska oznaka za Švico; 73. pečenje kruha; 75. začetnici pisatelja »Abadona«; 76. sedež srbskega katoliškega primasa; 78. os. zaimek za 2. os.; 80. krajša oblika za »meni«; 82. grška črka »e«; 83. pikajo kot čebele; 84. četrta nota; 85. »peta« brez samoglasnikov; 86. inženir; 88. nota bene; 90. prvi zlog gl. trgati; 92. zlog, ki ga pozna tudi petelin; 93. grška črka »p«; 94. konica; 96. pritrdilnica; 98. predlog z roditelnikom; 100. latinski veznik; 102. vzklík začudenja; 103. izraz pri kartah, tudi ital. kralj; 104. os. zaimek za 3. os.; 105. baker; 106. doba; 107. vas pri Ljubljani; 108. predlog z roditelnikom; 109. vozni-

kov vzklík; 110. začetnici poljskega znanstvenika, ki je raziskoval sončni sistem; 111. čebeljni panj.

Navpično: 1. ribiška mreža; 2. zemlja; 3. izorana zemlja; 4. del kolesa; 5. narečna oblika za ples; 6. zač. črki pesnika »Sorškega polja«; 7. mlada kravica; 8. žensko ime; 9. svinec; 10. model; 11. dvojna prva črka abecede; 12. jaz, lat.; 13. usta, lat.; 14. žal; 23. ploskovna mera; 24. pravi žena možu; 25. egiptovska reka; 27. jeza, žalost; 29. hrvaški predlog »s«; 32. os. zaimek za 1. os.; 33. italijanska reka; 34. nikalnica; 35. šumenje; 36. pelje čez potok; 37. kratica na tržaških avtomobilih; 39. medmet; 41. nadležna žival v laseh; 43. puščava v Aziji; 44. železo; 47. grška črka »r«; 49. žitarica, ki belo cvete; 50. zloglasna nemška policija; 51. začetnici bratov, slovanska apostola; 52. živo srebro; 53. učenje; 55. žitarica; 56. kraj pečata; 57. začetni črki pisatelja rojenega v Podsmreki; 59. števník; 62. srednji del »lica«; 64. grška boginja zemlje; 65. organ vida; 67. nemška znamka avtomobila; 69. začetnici prvega slov. pesnika; 70. dolžinska mera; 72. helij; 73. pošta, telegraf in telefon; 74. igralne karte; 75. oblika gl. biti; 76. barij; 77. konica, skrajni del zemlje; 79. števník; 81. veznik; 84. avtomobilska kratica za Firenze; 85. post scriptum; 86. 13. ali 15. dan v rimskem koledarju; 87. portugalska kolonija v Indiji; 89. žensko ime; 91. urez; 92. vprašalnica za kraj; 93. mednarodna kratica za organ. književnikov; 94. ital. kratica za Združene narode; 95. nedomač; 97. 100 kv. metrov; 99. italijanski predlog; 101. os. zaimek za 2. os.; 103. rja brez »a«; 104. vse v redu (tujka); 105. klor.

REŠITVE

IZ ZADNJE ŠTEVILKE

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. že; 3. kepa; 6. šaliti; 8. kij; 10. to; 12. Loka; 13. sl; 15. med; 17. Homer; 18. napa; 19. da; 20. kres; 22. Livij; 23. se; 25. lek; 26. Škoti; 28. kk; 30. Potop; 33. tih; 34. CO; 36. tema; 38. ukor; 39. sporna; 40. omet; 41. Jona; 43. roman; 45. se; 47. afera; 49. pir; 50. on; 51. irh; 52. sicut; 55. vi; 56. Ahaja; 59. Jana; 61. enak; 64. ometam; 66. snop; 69. cola; 70. ra; 71. Rem; 73. jarem; 75. li; 76. orkan; 78. uka; 80. do; 81. Kanal; 82. nprav; 83. on; 85. urok; 86. Emona; 87. SKK; 88. en; 89. smet; 91. od; 92. ena; 93. prepír; 94. hlap; 95. ol. — **Navpično:** 1. želod; 2. epika; 3. kal; 4. ata; 5. Times; 7. Devin; 8. kol; 9. jek; 10. tat; 11. opis; 13. srpa; 14. Leo; 15. mit; 16. dih; 18. nor; 21. sto; 23. sem; 24. Ema; 26. Škedenj; 27. ko; 28. Kosovel; 29. kreniti; 31. om; 32. perigon; 34. cof; 35. one; 36. torij; 37. Anita; 41. Jakac; 42. arija; 43. ris; 44. Cop; 46. oda; 48. ara; 53. car; 54. Una; 57. hod; 58. alo; 60. Jenko; 62. aa; 63. Krn; 64. Oman; 65. moro; 66. SKK; 67. na; 68. ikona; 71. ras; 72. mak; 74. ere; 77. rod; 78. ume; 79. Ana; 83. omelo; 84. Nepal; 89. srh; 90. tip.

ODGOVORI

1. Ne, v svinčniku je grafit. 2. Devet. 3. Zvestobo - modra, ljubezen - rdeča, upanje - zelena in ljubosumnost - rumena. 4. Na levi. 5. Rdeča. 6. Klinopisa. 7. Derviši. 8. Sir Conan Doyle. 9. Jeanne d'Arc. 10. Tri mesece (od 20. (21.) marca do 21. junija). 11. Konveksno. 12. Solingen. 13. Saldo. 14. Orfej. 15. Proti boljšešvikom. 16. Sancho Pansa. 17. Kopija. 18. Znameniti dunajski skladatelj valčkov (1801-1843). 19. Julij Cezar po svoji zmagi nad Farnacejem. 20. Kajn.

POSETNIČI

1. Naročnik »Mladike«
2. Slovenski akademik

RAČUN

»Mladika«

Tudi tokrat smo dobili precej rešitev naših ugank. Največ točk je dosegla in bila izžrebana **Nada Pelan** iz Trsta. Dobila bo knjigo kot nagrado.

Vsem ostalim, ki so uganke pravilno rešili, štejemo točke za končno nagrado. Kdor bo imel ob zaključku letnika največ točk, bo prejel letno nagrado Mladike kot najboljši ugankar.

Zaradi pomanjkanja prostora, je danes na vrsti le križanka. Rešujte!

(Ugankarski del urejuje dr. Ivan Artač)

**Blagoslovljene
Velikonočne
prasnike želijo:**

*Sojnim bralcem
in sodelavcem*
Uredništvo in Uprava
MLADIKE

*Slovenska prosveta
v Trstu*

TEDNIK

Katoliški glas

Gorica, Riva Piazzutta 18

*Slovensko katoliško
prosvetno društvo
v Gorici*

**SLOVENSKI MANUFAKTURNI
TRGOVINI**

Franc Udovič

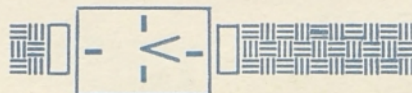
TRST - Ulica Mazzini 46 - Tel. 94-550
- Trg Ponterosso 5 - Tel. 29-686

URARNA · ZLATARNA

Mikolj

TRST - Campo S. GIACOMO 3 - Tel. 95-881

Bogata izbira švicarskih ur
in lično izdelane zlatnine

CVETLICARNA

„Ivanka“

TRST - UL dell'Istria 17

vedno dobro založena s svežimi
cveticami za vsako priliko

**ELEKTRIČNE IN VODOVODNE
NAPELJAVE**

Koren Stanko

GORICA Ul. Mattioli 11, tel. 32-71

Trgovina z jestvinami

JOSIP ŠKABAR

OPČINE

Narodna ul. 42
Telefon 21-026

VISTA

TRST — Ul. Carducci 15

Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov, precizna šes-
tila, logaritmična računala

KROJAŠKI SALON
za gospode in dame

Stanislav Košuta

Trst — Ul. Raffineria 5, tel. 95-498

MEHANIČNA DELAVNICA

Simič Marij in Bernarda

Opčine - Narodna ul. 46, tel. 21-322

tvrdka

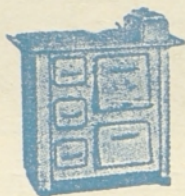
KERZE

Ustanovljena leta 1866

•
T R S T

P.zza S. Giovanni 1

Telef. 35-019

t i s k a r n a

graphis

t r s t

ul. sv. frančiška 20

telefon 29-477

TISKARNA

BUDIN

G O R I C A

Riva Piazzutta 18

Telef.: 26-76

Gostilna

Östrouška

T R S T

Ulica S. Nicolò 1

Telef. 37-918